

**GLAVNA SLUŽBA
ZA REVIZIJU JAVNOG SEKTORA
REPUBLIKE SRPSKE**

78000 Banja Luka, Vuka Karadžića 4
Republika Srpska, BiH
Tel: +387 (0) 51 /247-408
Faks:+387 (0) 51 /247-497
e-mail: revizija@gsr-rs.org
www.gsr-rs.org

Izveštaj revizije učinka
STIPENDIRANJE STUDENATA U REPUBLICI SRPSKOJ

Broj: RU004-16

Banjaluka, novembar 2017. godine

SADRŽAJ

STIPENDIRANJE STUDENATA U REPUBLICI SRPSKOJ	1
PREDGOVOR.....	3
REZIME	5
1 UVOD.....	7
1.1 Pozadina revizije	7
1.2 Svrha revizije i revizijska pitanja.....	8
1.3 Dizajn i metodološki okvir revizije	8
1.3.1 Obim revizije i ograničenja.....	8
1.3.2 Izvori revizijskih dokaza	9
1.3.3 Metode prikupljanja i analize dokaza	10
1.3.4 Kriteriji revizije	11
1.4 Sadržaj i struktura izvještaja	12
2 OPIS PREDMETA REVIZIJE	13
2.1 Opis predmeta revizije.....	13
2.2 Institucionalne uloge, nadležnosti i odgovornosti.....	14
2.3 Regulatorna karakteristična za ovu oblast.....	14
3 NALAZI.....	16
3.1 Ciljevi stipendiranja, kategorije stipendiranih studenata i rangiranje stipendista	18
3.1.1 Definisanoost ciljeva stipendiranja studenata.....	19
3.1.2 Kategorije stipendiranih studenata	20
3.1.3 Vrednovanje kriterija i rangiranje stipendista.....	22
3.2 Transparentnost dodjele stipendija	28
3.2.1 Procedure i uslovi dodjele stipendija	28
3.2.2 Načini dodjele i ugovaranja stipendija	29
3.2.3 Vrijeme trajanja dodjele stipendija.....	32
3.3 Praćenje i izvještavanje ukupnog sistema stipendiranja	33
3.3.1 Praćenje i analiza stipendiranja studenata	33
3.3.2 Izvještavanje o stanju i pokazateljima o stipendiranju u RS	34
4 ZAKLJUČCI	36
5 PREPORUKE.....	39
6 PRILOZI.....	41

STIPENDIRANJE STUDENATA U REPUBLICI SRPSKOJ

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske je na osnovu Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske, a u skladu sa ISSAI okvirom revizije za javni sektor, provela reviziju učinka "Stipendiranje studenata u Republici Srpskoj".

Osnovna svrha ove revizije je da se ispita da li je postojeći način stipendiranja studenata u Republici Srpskoj transparentan i da li su nadležna ministarstva i jedinice lokalnih samouprava obezbijedili najbolje moguće korištenje resursa kroz stipendiranje definisanih kategorija stipendiranih studenata.

Provedena revizija je obuhvatila Ministarstvo prosvjete i kulture, Ministarstvo nauke i tehnologije - Fond "Dr Milan Jelić" i jedinice lokalnih samouprava. Detaljnija istraživanja revizija je obavila kod ova dva ministarstva i osam jedinica lokalnih samouprava. Ovom revizijom obuhvaćen je vremenski period za akademsku 2012/2013. do 2016/2017. godinu.

Rezultati istraživanja prikazani su u ovom Izvještaju.

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske, u skladu sa odredbama Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske, je dostavila Nacrt izvještaja: Ministarstvu prosvjete i kulture, Ministarstvu nauke i tehnologije - Fond "Dr Milan Jelić", gradovima Banjaluka, Bijeljina, Prijedor i Trebinje, opštinama Pale, Modriča, Mrkonjić Grad i Laktaši.

Na Nacrt izvještaja Ministarstvo prosvjete i kulture je dostavilo primjedbe. U Izvještaju revizije nije bilo korekcija u odnosu na Nacrt izvještaja iz razloga što primjedbama nisu ponuđeni novi argumenti, niti protivargumenti na temelju kojih bi revizija mogla izvršiti korekcije u Izvještaju revizije, a što bi uticalo na konačne zaključke i preporuke.

Konačan izvještaj je dostavljen svim institucijama kojim se u skladu sa Zakonom o reviziji javnog sektora Republike Srpske ovakav izvještaj mora i treba uputiti. Izvještaj je dostupan javnosti putem internet stranice Glavne službe za reviziju javnog sektora Republike Srpske, www.qsr-rs.org.

Izvještaj sadrži preporuke upućene ministarstvima u Vladi Republike Srpske i jedinicama lokalnih samouprava. Implementacijom ovih preporuka moguće je unaprijediti sistem stipendiranja u Republici Srpskoj.

Glavni revizor Glavne službe za reviziju javnog sektora Republike Srpske donio je Odluku da se provede ova revizija učinka. Reviziju je proveo revizijski tim u sastavu Daliborka Milijević, vođa revizijskog tima i mr Angelika Kos, član revizijskog tima.

V.d. glavnog revizora

Jovo Radukić, s.r.

LISTA SKRAĆENICA

RS	Republika Srpska
BiH	Bosna i Hercegovina
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
EU	Evropska unija
VRI	Vrhovna revizijska institucija
3E	Ekonomičnost, Efikasnost i Efektivnost
GSRJS RS	Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske
Vlada RS	Vlada Republike Srpske
MPIK	Ministarstvo prosvjete i kulture
MNiT-Fond	Ministarstvo nauke i tehnologije-Fond "Dr Milan Jelić"
JLS	Jedinice lokalnih samouprava

PREDGOVOR

Prema ISSAI okviru revizije, revizija javnog sektora podrazumijeva tri vrste revizije: reviziju finansijskih izvještaja, reviziju usklađenosti i reviziju učinka.¹

Revizije učinka koje provode VRI su nezavisna, objektivna i pouzdana ispitivanja vlade, vladinih i drugih institucija javnog sektora odnosno programa, aktivnosti i procesa u nadležnosti vlade i vladinih institucija u pogledu ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti. Principi ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti mogu se definisati na sljedeći način²:

- Princip ekonomičnosti podrazumijeva svođenje troškova resursa na najmanju moguću mjeru. Korišteni resursi trebaju biti na raspolaganju pravovremeno, u odgovarajućoj količini i uz odgovarajući kvalitet te po najboljoj cijeni;
- Princip efikasnosti podrazumijeva najbolje moguće iskorištavanje raspoloživih resursa. Vezan je za odnos korištenih resursa i izlaznih vrijednosti ostvarenih u pogledu količine, kvaliteta i rokova;
- Princip efektivnosti odnosi se na ispunjavanja postavljenih ciljeva i postizanje predviđenih rezultata.

Pored termina revizija učinka, u teoriji i praksi revizije pojavljuju se i drugi termini, kao revizija uspjeha/uspješnosti, revizija ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti (revizija 3E) i revizija vrijednosti za novac. Pomenuti termini u revizijskoj terminologiji suštinski imaju isto značenje.

U osnovi, revizijom učinka daje se odgovor na sljedeća pitanja:

- da li se rade pravi poslovi;
- da li se poslovi rade na pravi način.

Revizija efektivnosti daje odgovor na pitanje da li se rade pravi poslovi, a revizija ekonomičnosti i efikasnosti da li se poslovi rade na pravi način.

„Osnovni cilj revizije učinka je promocija ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti. Ona takođe doprinosi odgovornosti i transparentnosti.“
ISSAI 300

Mandat revizije učinka u pravilu je regulisan zakonom koji tretira reviziju javnog sektora. Pravni osnov za provođenje revizije učinka sadržan je u odredbama Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske (u daljem tekstu Zakon). Zakonom je regulisano da je Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske obavezna da vrši:

- finansijsku reviziju;
- reviziju učinka;
- druge specifične revizije.

U dijelu koji se odnosi na reviziju učinka zakon reguliše sljedeće:

¹ ISSAI 100 paragraf 22

² ISSAI 300 paragraf 11

„Glavna služba za reviziju, u skladu sa ovim zakonom i standardima revizije za javni sektor, sprovodi reviziju učinka, a na osnovu nadležnosti iz člana 13. ovog zakona.

Revizija učinka je aktivnost Glavne službe za reviziju koja podrazumijeva ispitivanje aktivnosti, programa i projekata u nadležnosti Vlade Republike Srpske i institucija javnog sektora u pogledu ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti.

Rezultate revizije učinka Glavna služba za reviziju prezentuje posredstvom konačnog izvještaja o sprovedenoj reviziji učinka.

Vlada Republike Srpske i revidirane institucije obavezni su da u roku od 60 dana od dana prijema konačnog izvještaja o sprovedenoj reviziji učinka sačine Akcioni plan za sprovođenje preporuka revizije učinka i da ga dostave Glavnoj službi za reviziju i nadležnom skupštinskom odboru radi praćenja sprovođenja datih preporuka“.

Odredbe zakona koje se odnose na planiranje i pristup reviziji, implementaciju revizije, ovlašćenja za prikupljanje podataka i informacija i izvještavanje o reviziji, primjenjuju se kako na finansijsku reviziju tako i na reviziju učinka.

Institucije javnog sektora (Vlada RS, ministarstva, vladine agencije, jedinice lokalne samouprave, javna preduzeća, javne ustanove i drugi) u izvršavanju osnovnih funkcija utvrđenih zakonima i drugim propisima angažuju raspoložive resurse (personalne, materijalne, finansijske i druge).

Institucije javnog sektora koje izvršavaju povjerene im funkcije imaju javnu odgovornost za svoj rad prema Narodnoj Skupštini Republike Srpske i javnosti uopšte. Javna odgovornost podrazumijeva da Narodna Skupština Republike Srpske i javnost imaju pravo i potrebu da budu informisani o radu institucija javnog sektora. Narodna Skupština Republike Srpske, poreski obveznici i javnost ispoljavaju interesovanje da li su resursi koje su institucije javnog sektora angažovale obavljajući osnovne funkcije, uključujući i budžetska sredstva, korišćeni uz uvažavanje principa ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti. Na ovaj zahtjev Narodne Skupštine Republike Srpske i javnosti odgovor ne može u potpunosti dati finansijska revizija te je, u cilju ispunjavanja zahtjeva Narodne Skupštine Republike Srpske i javnosti, potrebna revizija učinka. Ova revizija će nezavisno i profesionalno utvrditi da li se institucije javnog sektora prilikom izvršavanja osnovnih funkcija pridržavaju principa ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti.

Izvještaji revizije učinka, kao osnovni proizvod revizijskog procesa, su dobra osnova za promjene u organizaciji, načinu funkcionisanja i upravljanju resursima, zatim kvalitetnijim i korisnički orjentisanim uslugama, kao i za podizanje javne odgovornosti na viši nivo. Izvještaji revizije učinka su i u funkciji promovisanja dobrog upravljanja i javnosti rada institucija javnog sektora.

Upravljanje javnim sektorom podrazumijeva i unaprjeđenje efikasnosti i efektivnosti rada javnih institucija. Reviziju učinka treba posmatrati kao institucionalni instrument upravljanja javnim sektorom. U uslovima kada raspoložemo oskudnim resursima i kada je evidentan jaz između raspoloživih resursa i potreba, a posebno u uslovima reformi u mnogim segmentima i strukturama javnog sektora, revizija učinka posebno dobija na značaju.

REZIME

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske je provela reviziju učinka "Stipendiranje studenata u Republici Srpskoj".

Svrha ove revizije je da se ispita da li je postojeći način stipendiranja studenata u Republici Srpskoj transparentan i da li su nadležna ministarstva i jedinice lokalnih samouprava obezbijedili najbolje moguće korištenje resursa kroz stipendiranje definisanih kategorija stipendiranih studenata.

Rezime nalaza, zaključaka i preporuka ove revizije dajemo u nastavku. Nalazi revizije, koji su zasnovani na relevantnim, dovoljnim i pouzdanim revizijskim dokazima, pokazuju da:

- Podaci o ukupnom broju studenata prvog ciklusa studija pokazuju trend pada za 15% u posmatranom periodu. Broj stipendija za studente prvog ciklusa studija se isto smanjuje, ali učešće studenata sa stipendijom u odnosu na one bez stipendije je u blagom porastu za akademsku 2015/2016. godinu i čini 17%, što govori da je stipendiran svaki 6-ti student prvog ciklusa studija u Republici Srpskoj.
- Ministarstva i jedinice lokalnih samouprava su definisali generalne ciljeve i modele stipendiranja studenata, odnosno kategorije stipendiranih studenata, ali nisu u potpunosti razradili specifične ciljeve i aktivnosti. Ciljevi nisu u potpunosti mjerljivi, niti je utvrđeno na koji način i u kojoj mjeri bi stipendiranje studenata trebalo da doprinese njihovoj realizaciji.
- Različita je struktura broja stipendista i dodjeljenih sredstava u zavisnosti od kategorije stipendiranih studenata i u zavisnosti od davaoca stipendije. U ukupnoj strukturi broja stipendista oko 60% se odnosi na kategoriju stipendiranih uspješnih studenata, 30% na kategoriju stipendiranih studenata sa socijalnim statusom i 10% na kategoriju stipendiranih studenata koji studiraju definisana deficitarna zanimanja.
- Za utvrđivanje rang listi za dodjelu stipendija primjenjuje se veliki broj kriterija koji se najčešće ponavljaju bez obzira na kategoriju stipendiranih studenata. U Ministarstvu prosvjete i kulture i u jedinicama lokalnih samouprava koje vrše bodovanje i rangiranje stipendista analizom je utvrđeno postojanje jake korelacije bodova koji se dobiju po osnovu kriterija uspješnosti i mjesta na rang listi za kategoriju stipendirani uspješni studenti. Kod kategorije stipendirani studenti sa socijalnim statusom ne postoji jasna korelacija bodova koji se dobiju po osnovu vrednovanja kriterija socijalnog statusa studenta i mjesta na rang listi.
- Procedure za dodjelu stipendija su komplikovane i dugo traju. Značajan broj odluka prethodi raspisivanju konkursa, kao i čekanje na usvajanje budžeta. Konkursi ne sadrže sve informacije koje bi trebali da imaju u cilju transparentnosti dodjele stipendija. Vrijeme dodjele stipendija smo analizirali za dvije akademske godine i utvrdili da se vrijeme pogoršalo za akademsku 2016/2017. godinu u odnosu na prethodnu. Ukupno vrijeme od početka akademske godine do prve isplate u zavisnosti od davaoca stipendije traje od oko 3,5 mjeseca do 10 i više mjeseci.
- Davaoci stipendije nisu u potpunosti definisali koje pokazatelje o stipendiranju studenata će pratiti i u kojim vremenskim intervalima, niti je bilo sistemskog praćenja i analiza o stipendiranju studenata u posmatranom periodu na nivou Republike Srpske. Iako su davaoci stipendije u posmatranom periodu vršili određene promjene u proceduralnom smislu dodjele stipendija, nisu vršili analizu uticaja tih promjena na uspješnost stipendiranja.

- Informacije ili izvještaje o stipendiranju studenata uglavnom rade svi davaoci stipendija. Ipak ukupni i generalni podaci o svim stipendijama u Republici Srpskoj uglavnom nisu dostupni javnosti. Pojedinačni podaci o stipendijama su, u zavisnosti od davaoca stipendije i akademske godine, u najvećoj mjeri dostupni javnosti.

Na osnovu predstavljenih nalaza u ovoj reviziji učinka može se izvesti generalni zaključak da stipendiranje studenata u Republici Srpskoj nije u potpunosti transparentno u pogledu dostupnosti potrebnih informacija za ostvarivanje prava na stipendiju i ne obezbjeđuje najbolje moguće korištenje sredstava koja se izdvajaju za stipendije.

U okviru generalnog zaključka data su još četiri zaključka.

- Ministarstva i jedinice lokalnih samouprava nisu u potpunosti razradili operativne ciljeve i aktivnosti, svrhu stipendiranja studenata i politike stipendiranja.
- Postojeći kriteriji vrednovanja nisu adekvatni za svaku od definisanih kategorija stipendiranih studenata i ne osiguravaju u potpunosti njihovu svrhu.
- Konkursne procedure, usaglašavanje i objava rang listi stipendista dugo traju i isplata stipendija nije pravovremena što nije u funkciji efikasne dodjele stipendija.
- Praćenje, analize i izvještavanje o stipendiranju studenata nije vršeno u potrebnoj mjeri, ni na pravi način, niti je u dovoljnoj mjeri uspostavljena komunikacija između svih davaoca stipendije.

U skladu sa prezentovanim nalazima i zaključcima revizije kreirane su preporuke davaocima stipendije u cilju unaprjeđenja transparentnosti i efikasnijeg korištenja resursa za stipendiranje studenata. Ministarstvo prosvjete i kulture treba da preuzme koordinirajuću ulogu i obezbjedi neophodnu komunikaciju sa drugim davaocima stipendije kako bi se preporuke revizije realizovale i dale očekivane rezultate. Preporuke su slijedeće:

- Politike stipendiranja treba da budu jasne i transparentne, usaglašene sa strateškim i drugim razvojnim aktima, upisnim politikama i politikama zapošljavanja na nivou Republike Srpske.
- Analizirati i preispitati postojeće kriterije vrednovanja za dodjelu stipendije, na način da primjena istih bude u funkciji ostvarivanja utvrđene svrhe stipendiranja studenata.
- Konkursne procedure i rezultati konkursa treba da budu u potpunosti transparentni, da vremenski traju kraće i da se postigne pravovremenost i redovnost isplata stipendija.
- Osigurati maksimalnu transparentnost informacija o stipendiranju studenata i unaprijediti koordinaciju i komunikaciju između davaoca stipendije.

1 UVOD

U ovom dijelu izvještaja prezentuje se revizijski problem koji je revizija istraživala, osnovni razlozi i motivi za planiranje i provođenje ove revizije, metodološki okvir i dizajn revizije kroz prezentaciju revizijskih pitanja, obima i ograničenja revizije, izvora revizijskih dokaza, načina prikupljanja, analize i vrednovanja revizijskih dokaza i kriterija revizije.

1.1 Pozadina revizije

Vlada RS u strateškim i drugim aktima (Razvojni program Republike Srpske 2007-2012, godišnje ekonomske politike Republike Srpske, Strategija razvoja obrazovanja Republike Srpske 2010-2014, Strategija razvoja obrazovanja Republike Srpske 2016-2021 i dr.) definiše obrazovanje kao djelatnost od posebnog društvenog interesa uvrstivši ga među svoje prioritete. Jedan vid ulaganja u obrazovanje su sredstva koja se izdvajaju za novčanu i drugu podršku đaka, studenata, postdiplomaca i sportista. Stipendiranje mladih ljudi podsticajno djeluje i na razvoj privrede jer predstavlja javnu investiciju i omogućava im da brže i efikasnije završe studije, te da se pravovremeno zaposle u struci. Stvaranje tržišta kvalitetnih i konkurentnih ljudskih resursa najvažnija je poluga dugoročnog razvoja.

U navedenim aktima se ukazuje na potrebu povezanosti obrazovanja i tržišta rada, te da je neadekvatna struktura radne snage i neuspklađena ponuda i potražnja posmatrano po pojedinim zanimanjima. Dalje se navodi da je u strukturi radne snage nedovoljno učešće visokoobrazovanih kadrova, kao i da visoko obrazovanje treba da bude dostupno svim kategorijama stanovništva, bez obzira na njihov socijalni, ekonomski ili drugi status, te u skladu sa tim i unapređivanje stipendiranja i studentskog standarda.

Na nivou RS studentske stipendije mogu dodjeljivati Vlada RS, JLS, javna preduzeća i druga pravna lica. Svaki davalac stipendije svojim aktom utvrđuje uslove i postupak ostvarivanja prava na stipendiju. Svaki davalac stipendije potrebna finansijska sredstva planira u svojim budžetima (Vlada RS u budžetu RS i JLS u budžetima JLS) i finansijskim planovima (javna preduzeća i druga pravna lica).³ S obzirom na broj institucija na republičkom i lokalnom nivou koje dodjeljuju stipendije, broj akata koji pobliže regulišu ovu materiju i izvore finansiranja, postavlja se pitanje sistemskog i koordiniranog pristupa i rizika u pogledu pravilnosti, transparentnosti, efikasnosti i efektivnosti dodjele stipendija.⁴ Pored stipendija iz javnog sektora RS, studenti mogu ostvariti stipendije od drugih država, međunarodnih organizacija, fondacija i pojedinaca.

Predstavnici ministarstava i JLS svakodnevno u medijima ističu da je u proteklom periodu postignut vidljiv napredak, kako u pogledu budžetskih izdvajanja za stipendije, tako i u porastu broja stipendija, ipak se radi o veoma malom udjelu ovih sredstava u budžetima.⁵ U RS je i dalje prisutan nesistematičan pristup u oblasti politika stipendiranja studenata. U RS se najvećim dijelom stipendiraju najuspješniji studenti, ali najčešće sa zanimanjima koja su „višak“ na tržištu rada, što za posljedicu ima da većina stipendista poslije završetka studija ostaje nezaposlena ili napušta našu zemlju.

Mladi navode da su stipendije nedovoljne kako brojem tako i iznosom, te da je u dodjeli stipendija potrebna veća transparentnost i bolja raspodjela sredstava. I pored nedovoljnog broja i iznosa izdvojenog za stipendiranje, kasne i isplate odobrenih stipendija. Prema relevantnim istraživanjima o položaju mladih u BiH, provedenih u poslednjih nekoliko

³ Zakon o studentskom standardu ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 34/08)

⁴ Politike stipendiranja u BiH-komparativna studija, CCI, Sarajevo, 2010 godina

⁵ <http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mpk/media/vijesti/Pages/konferencija-stipendije.aspx>

godina, mjesečni iznos stipendija se kreće od 100 do 200 KM, bilježeći trend smanjivanja.⁶ Navodi se i da nije povećana dostupnost visokog obrazovanja i nisu osigurane jednake mogućnosti svim studentima za dobijanje stipendija, kriteriji za dodjelu su neujednačeni, te ostvarivanje prava na stipendiju nije uvijek u skladu sa ciljevima, politikama i principima vlasti.⁷

Stipendiranje studenata je aktivnost koja se u kontinuitetu provodi svake godine, na svim nivoima društvenog organizovanja uz izražen interes studenata i budućih studenata, njihovih porodica, udruženja studenata, institucija javnog sektora koje dodjeljuju stipendije i društvene zajednice u cjelini. Sve navedene indikacije govore u prilog da je stipendiranje studenata relevantan i aktuelan društveni problem i predstavljale su dovoljan motiv da se donese odluka o provođenju revizije u oblasti stipendiranja.

1.2 Svrha revizije i revizijska pitanja

Problem kojim se bavila ova revizija učinka je transparentnost stipendiranja studenata prvog ciklusa studija i efikasnost korištenja raspoloživih resursa za stipendiranje u RS od strane ministarstava i JLS.

Svrha ove revizije je da se ispita da li je postojeći način stipendiranja studenata u Republici Srpskoj transparentan i da li su nadležna ministarstva i jedinice lokalnih samouprava obezbijedili najbolje moguće korištenje resursa kroz stipendiranje definisanih kategorija stipendiranih studenata. Pristup u ovoj reviziji je sistemski, orijentisan na sistem stipendiranja studenata prvog ciklusa studija u RS.

Glavno revizijsko pitanje:

DA LI JE STIPENDIRANJE STUDENATA U REPUBLICI SRPSKOJ TRANSPARENTNO I DA LI OBEZBJEĐUJE EFIKASNO KORIŠTENJE RESURSA?

Da bi dobili odgovor na glavno revizijsko pitanje, revizija se bavila sljedećim pitanjima:

1. Da li su jasno i transparentno definisani ciljevi stipendiranja, te kategorije stipendiranih studenata i ujednačeni i specifični kriteriji vrednovanja?
2. Da li postojeći proces dodjele stipendija osigurava svrhu definisanih kategorija stipendiranih studenata i da li je efikasan i transparentan?
3. Da li ministarstva i JLS vrše praćenje, analizu i izvještavanje o stipendijama ukupnog sistema, te provode promjene u cilju unaprjeđenja sistema stipendiranja?

1.3 Dizajn i metodološki okvir revizije

1.3.1 Obim revizije i ograničenja

Na osnovu relevantne zakonske regulative u RS stipendije iz javnih sredstava mogu dodjeljivati i dodjeljuju Vlada RS, JLS, javna preduzeća i druga pravna lica. U ovoj reviziji učinka su vršena ispitivanja, prikupljane informacije i pribavljani dokumenti u MPiK, MNI-T-Fondu i JLS. S tim da su detaljnija ispitivanja po određenim revizorskim pitanjima vršena u

⁶www.glassrpske.com/drustvo/vijesti/Najvece-stipendije-u-Banjaluci-najtanje-u-Prnjavoru-i-Foci/lat/201006.html

⁷<http://www.pravazamlade.com/ba/aktuelno/vijesti/173-uspostaviti-transparentnu-i-ucinkovitu-politiku-stipendiranja-u-bih>

ova dva ministarstva i 8 JLS, i to: gradovima Banjaluka, Bijeljina, Trebinje i Prijedor, opštinama Pale, Modriča, Mrkonjić Grad i Laktaši.

Pored subjekata koji vrše dodjelu stipendija u RS, revizija je određene informacije prikupljala obavljajući intervjue sa predstavnicima Unije studenata RS i Studentskog parlamenta Univerziteta u Banjaluci i studentima korisnicima stipendije MPiK.

Izbor uzorka JLS je izvršen na bazi više kriterija. U izboru uzorka je ključna bila reprezentativnost JLS posmatrana kroz grupe JLS u zavisnosti od definisanih kategorija stipendiranih studenata, kriterija za dodjelu stipendija, te u skladu sa tim i ukupan broj stipendiranih studenata i iznos izdvojenih sredstava za ukupan broj stipendista i određene kategorije. Prilikom odabira uzorka je uvažena i teritorijalna rasprostranjenost i podjednaka zastupljenost gradova i opština, kao i razvijenost JLS. Kako dodjela stipendija nije obavezno zakonom definisano pravo revizija je detaljnija ispitivanja u zavisnosti od revizijskih pitanja usmjerila na razvijene JLS.

Revizija je stanje i određene pokazatelje u oblasti stipendiranja posmatrala za period od 5 akademskih godina, od akademske 2012/2013. do 2016/2017. godine, s tim da su značajnije analize izvršene za dvije posljednje akademske 2015/2016. i 2016/2017. godine. Na osnovu upitnika popunjenih po zahtjevu GSRJS RS od strane MPiK, MNI-T-Fond i JLS i dostavljenih internih akata, revizija je prikupila generalne podatke o broju i strukturi dodjeljenih stipendija i sredstava za stipendije za period od 4 akademske 2012/2013. do 2015/2016. godine. Zatim, koji su uslovi dodjele stipendija, kategorije stipendiranih studenata i njima pripadajući kriteriji vrednovanja i dr.

Značajne analize su vršene na studijama slučaja. Za posljednje dvije akademske 2015/2016. i 2016/2017. godine revizija je analizirala uticaj kriterija za osiguranje svrhe definisanih kategorija stipendiranih studenata i način bodovanja i rangiranje stipendista. Zatim, transparentnost dodjele stipendija, vrijeme trajanja procedura i dinamiku isplate stipendija u zavisnosti od davanja stipendije, te druge analize u zavisnosti od revizijskog pitanja.

Ovakav pristup i period smatramo dovoljnim za pouzdano zaključivanje o transparentnosti stipendiranja studenata i efikasnosti korištenja resursa za stipendije u RS.

Iako smo podatke prikupili za sve vrste stipendija, što se vidi u daljem dijelu Izvještaja, revizija nije vršila detaljnije analize dodjele učeničkih stipendija, stipendija drugog i trećeg ciklusa studija i drugih stipendija koje se dodjeljuju iz budžeta RS i budžeta JLS. Revizija je analizirala stipendije prvog ciklusa studija koje imaju najznačajnije učešće u ukupnom broju stipendija i ukupno dodjeljenim sredstvima.

1.3.2 Izvori revizijskih dokaza

Revizijski dokazi prikupljeni u svrhu davanja odgovora na postavljena revizijska pitanja zasnivali su se u najvećem dijelu na podacima, informacijama i dokumentima pribavljenima od:

- Ministarstva prosvjete i kulture
- Ministarstva nauke i tehnologije – Fond "Dr Milan Jelić"
- Jedinica lokalnih samouprava
- Unije studenata RS
- Studentskog parlamenta Univerziteta u Banjaluci
- Studenata korisnika stipendije
- Republičkog zavoda za statistiku

Izvori revizijskih dokaza u ministarstvima i JLS su:

- strategije, politike i druga razvojna dokumenta
- budžeti, programi rada i planovi
- interna akta
- izvještaji o radu i/ili izvještaji o stipendiranju studenata
- evidencije (broj zahtjeva, broj stipendista, visina stipendije, spiskovi za isplatu i dr.)
- procedure (odluke, konkursi, pristigli zahtjevi, bodovanje, rangiranje, preliminarne i konačne rang liste i dr.)
- rješenja, ugovori o dodjeli stipendija
- duga dokumentacija ministarstava i JLS

Pored izvora u ministarstvima i JLS korišćeni su i drugi izvori kao:

- zakonski i podzakonski propisi koji regulišu materiju stipendiranja studenata u RS
- ekonomske politike RS koje se odnose na period obuhvaćen revizijom
- Razvojni program RS 2007-2012
- Program ekonomskih reformi RS za period 2017-2019
- izvještaji i informacije Vlade RS, ministarstava, vladinih institucija, gradskih/opštinskih uprava, nevladinih organizacija i dr.
- bilteni koji prate kretanja u oblasti visokog obrazovanja
- studije, publikacije, istraživanja nevladinog sektora i međunarodnih organizacija i dr.

1.3.3 Metode prikupljanja i analize dokaza

Metode prikupljanja podataka i informacija u ovoj reviziji su brojne i raznovrsne, zavisno od revizijskog pitanja, ali i vrste podataka i informacija koje se se prikupljale. Potrebne podatke i informacije revizija je prikupljala primjenom opšte poznatih metoda u reviziji:

- inspekcija – pregled dokumentacije
- upitnici
- intervju sa predstavnicima ministarstava i JLS
- proučavanjem zakonskih, podzakonskih propisa i internih propisa ministarstava i JLS
- proučavanjem strategija, politika, planova i programa rada, studija i dr.
- studijom slučaja
- intervju sa predstavnicima studentskih organizacija i studentima korisnicima stipendije

Analiza i vrednovanje prikupljenih podataka i informacija izvršena je primjenom metoda kompatibilnim sa karakterom predmeta revizije – revizijskog problema i vrstama raspoloživih podataka i informacija:

- metode statističke analize

- analitički postupci
- komparativne metode
- kvalitativna analiza sadržaja intervjua, upitnika, konkursnih procedura i dr. dokumenata, podataka i informacija
- analiza studija slučaja i dr.

1.3.4 Kriteriji revizije

U definisanju kriterija za ocjenjivanje transparentnosti stipendiranja i efikasnosti korištenja resursa za stipendiranje su korišteni različiti kriteriji zavisno od revizijskog pitanja i vrste nalaza.

Polazni kriteriji u ovoj reviziji su ciljevi i svrha stipendiranja definisani u strateškim i drugim razvojnim aktima na republičkom i lokalnom nivou, godišnjim ekonomskim politikama i zakonskim i podzakonskim propisima. U definisanju kriterija za ocjenu i zaključivanje o nalazima proisteklim iz provedenih ispitivanja u ovoj reviziji učinka su korišteni definisani ciljevi i svrha stipendiranja kroz Strategiju razvoja obrazovanja RS, kroz strategije razvoja JLS, interna akta ministarstava i JLS, te Zakon o studentskom standardu, Zakon o naučno istraživačkoj djelatnosti i tehnološkom razvoju i sa tim povezani princip transparentnosti i ujednačenost kriterija vrednovanja za dodjelu stipendija i njihove primjene.

Nadalje korišteni kriteriji za ocjenu transparentnosti dodjele stipendija i efikasnosti korištenja resursa za stipendiranje studenata, tokom provođenja ove revizije su:

- jasno definisani strateški ciljevi stipendiranja studenata, razrađeni operativni ciljevi i aktivnosti, te politike stipendiranja u cilju ostvarenja željenih rezultata
- dovoljno ujednačene kategorije stipendiranih studenata i specifičnost kriterija vrednovanja, te primjena istih prilikom bodovanja i rangiranja stipendista koja osigurava transparentnost i svrhu stipendiranja studenata
- najbolja praksa – učešće bodova dobijenih po osnovu određenih kriterija vrednovanja od 2/3 u ukupnoj strukturi bodova utiče da stipendiju dobije student koji pripada određenoj kategoriji stipendiranih studenata i time bi se ostvarila svrha stipendiranja te kategorije (npr. na kriterije uspješnosti se odnosi 2/3 bodova kod kategorije stipendirani uspješni studenti ili na socijalne kriterije se odnosi 2/3 bodova kod kategorije stipendirani studenti sa socijalnim statusom)
- transparentan sadržaj konkursa – opšti i posebni uslovi, kriteriji vrednovanja, broj planiranih stipendista, pojedinačni iznosi stipendija i ukupna sredstva planirana za stipendije, i dr. informacije dostupne svim korisnicima i potencijalnim korisnicima stipendija, davaocima i potencijalnim davaocima stipendija i drugim zainteresovanim stranama
- ukupan postupak nakon početka akademske godine do prve isplate stipendije ne bi trebalo da traje duže od 4 mjeseca (uključujući i konkursnu proceduru i uvažavajući usvajanje budžeta do kraja tekuće godine za narednu fiskalnu godinu) i pravovremena i redovna isplata stipendija u cilju efikasne dodjele stipendija
- praćenje pokazatelja o stipendijama, analize i transparentno izvještavanje o stipendijama i u skladu sa utvrđenim stanjem vršene promjene koje obezbjeđuju transparentnost i efikasnost korištenja resursa za stipendiranje

1.4 Sadržaj i struktura izvještaja

Ovaj izvještaj revizije učinka sadrži sljedeća poglavlja, u kojima su predstavljeni:

1 Uvod - osnovni razlozi zbog kojih se GSRJS RS opredijelila da provede reviziju učinka koja se odnosi na stipendiranje studenata u RS. U ovom poglavlju predstavljen je dizajn revizije kroz revizijska pitanja, kriterije revizije, obim i ograničenja revizije i izvore i metode prikupljanja i analize podataka.

2 Opis predmeta revizije – predmet revizije, institucionalne uloge, nadležnosti i odgovornosti i regulativa karakteristična za stipendiranje studenata.

3 Nalazi - nalazi koji daju odgovore na postavljeno osnovno i ostala revizijska pitanja. Nalazi revizije podijeljeni su u nekoliko poglavlja, u skladu sa revizijskim pitanjima.

4 Zaključci – zaključci na osnovu nalaza koji su podržani revizijskim dokazima.

5 Preporuke – date su preporuke čija implementacija od strane ministarstava i JLS bi trebalo da obezbijedi uspješnije stipendiranje studenata u RS.

Na kraju ovog izvještaja revizije učinka su dati prilozi koji detaljnije prikazuju i objašnjavaju pojedine nalaze u Izvještaju.

2 OPIS PREDMETA REVIZIJE

2.1 Opis predmeta revizije

Stipendije su oblik finansijske pomoći koje se dodjeljuju pojedincima za potrebe njihovog obrazovanja, usavršavanja ili istraživanja. Stipendije se dodjeljuju na osnovu postignutog uspjeha, posebnih sklonosti i sposobnosti, po osnovu nedostajućih kadrova, socijalnog statusa, ili pripadnosti određenoj društvenoj i interesnoj skupini. Stipendije imaju opštu, društvenu, razvojnu i socijalnu dimenziju jer omogućavaju uspješnim i talentovanim pojedincima, pojedincima posebnog socijalnog statusa, pripadnicima posebnih društvenih skupina pristup obrazovanju, povećavaju broj obrazovanih ljudi, doprinose individualnom, opštedruštvenom i privrednom razvoju.⁸

Stipendije su veoma važne zato što pružaju mogućnost studentima koji posjeduju talenat i dobre rezultate, a pritom nemaju dovoljno finansijskih sredstava, da nastave svoje obrazovanje i usavršavanje. Takođe, su veoma važan i podsticajan mehanizam za pružanje mogućnosti pojedincima – studentima za obrazovanje ali i istovremeno efikasan mehanizam da kasnije svojim radom doprinose razvoju društvene zajednice.

Studentske stipendije mogu da se dodjeljuju studentima koji su tek upisali određeni fakultet u zemlji ili inostranstvu, zatim onima koji su ostvarili visok prosjek tokom studija, kao i diplomiranim studentima koji žele da nastave usavršavanje kroz specijalističke, magistarske i doktorske studije. Takođe, studentske stipendije mogu da budu namijenjene i za kraća studijska putovanja ili boravak u inostranstvu radi usavršavanja stranih jezika ili u cilju posjete seminara, konferencija, radionica, razmjene studenata i slično.

Iako nisu u fokusu revizije, neophodno je navesti i druge vrste stipendija koje mogu i koje se dodjeljuju u RS od različitih davaoca stipendije. Naime, stipendije mogu da budu domaće i inostrane. Davaoci stipendija mogu biti kako domaća, tako i inostrana pravna lica. Najčešće su to ministarstva, JLS, javna preduzeća, domaće i inostrane kompanije, univerziteti u zemlji i inostranstvu, fondovi, zadužbine i slično. Vrste stipendija, pored stipendija za studente prvog ciklusa studija, zavise od davaoca stipendije i mogu biti: stipendije za učenike, stipendije za studente drugog i trećeg ciklusa studija, stipendije za međunarodnu razmjenu studenata i druge stipendije.

Stipendije za studente su najčešće materijalne prirode, gde se primaocu stipendije mjesečno ili u drugim vremenskim intervalima uplaćuje određeni iznos novca. Sa druge strane, pod stipendijama se podrazumijeva i pokrivanje troškova školarine, smeštaja, hrane ili drugih troškova za vrijeme studiranja van mjesta prebivališta. Navedeni troškovi mogu biti nadoknađeni u cjelini ili djelimično.

Revizija je vršila ispitivanja za stipendije prvog ciklusa studija studenata koji studiraju na univerzitetima u zemlji i na univerzitetima u inostranstvu. Stipendije prvog ciklusa studija, koje su bile u fokusu revizije, se kod posmatranih davaoca stipendije dodjeljuju kroz najčešće kategorije stipendiranih studenata, i to: stipendirani uspješni studenti, stipendirani studenti sa socijalnim statusom i stipendirani studenti koji studiraju za definisana deficitarna zanimanja. Za svaku od navedenih kategorija stipendiranih studenata su utvrđeni kriteriji vrednovanja za bodovanje i rangiranje stipendista koji bi trebali da doprinesu ostvarenju svrhe kategorija stipendiranih studenata. Najčešći kriteriji vrednovanja bez obzira na davaoca stipendije i bez obzira na kategoriju stipendiranih studenata su: prosjek ocjena, godina studija, položeni ispiti iz prethodne godine +/-,

⁸ Strategija razvoja obrazovanja Republike Srpske 2010-2014 i Strategija razvoja obrazovanja Republike Srpske 2016-2021

nagrade, posebni uspjesi studenata, primanja po članu domaćinstva i poseban status studenta.

2.2 Institucionalne uloge, nadležnosti i odgovornosti

Uloga i nadležnost ministarstava propisana je Zakonom o republičkoj upravi. MPiK obavlja upravne i druge stručne poslove koji se odnose između ostalog i na sistem visokog obrazovanja. Donosi nastavne planove i programe za visoko obrazovanje i vrši strateško planiranje svih nivoa obrazovanja. Kreira upisnu politiku u skladu sa potrebama tržišta rada, učenički i studentski standard i studentsko organizovanje, stipendira studente u Republici i u inostranstvu, koordiniše međunarodnu razmjenu studenata i akademskog osoblja, i druge poslove u skladu sa zakonom. MPiK vrši dodjelu stipendija na osnovu Zakona o studentskom standardu i podzakonskih akata.

MNiT, između ostalog, vrši upravne i druge stručne poslove koji se odnose na naučnoistraživačku djelatnost, strategiju naučnoistraživačkog razvoja Republike, podsticanje osnovnih, primijenjenih i razvojnih istraživanja i drugih vidova naučnoistraživačkog rada.

Fond "Dr Milan Jelić" je osnovan Odlukom Vlade RS 2011. godine kao indirektni korisnik budžetskih sredstava u okviru organizacionog koda MNiT. MNiT-Fond je obrazovan radi podrške u studiranju, naučnoistraživačkog rada i usavršavanja mladih talenata. MNiT-Fond vrši dodjeljivanje stipendija talentovanim studentima prvog, drugog i trećeg ciklusa visokog obrazovanja u zemlji i inostranstvu, nagrađivanje pojedinaca koji se bave naučnoistraživačkim radom i pomaganje, podsticanje i nagrađivanje talentovanih mladih ljudi koji se bave pronalazaštvom, inovacijama i drugim društveno korisnim radom iz različitih intelektualnih oblasti. Stipendiranje studenata vrši na osnovu Zakona o naučno-istraživačkoj djelatnosti i tehnološkom razvoju i podzakonskih akata.

Uloga i nadležnost JLS proističu i propisane su Zakonom o lokalnoj samoupravi. Ovim Zakonom uređuje se sistem lokalne samouprave, JLS, način i uslovi njihovog formiranja, poslovi lokalne samouprave, organi JLS, međusobni odnosi skupštine JLS i grado/načelnika, imovina i finansiranje JLS, akti i javnost rada organa JLS, postupak nadzora nad radom organa JLS, oblici neposrednog učešća građana u lokalnoj samoupravi, saradnja organa JLS, odnos republičkih organa i organa lokalne samouprave, zaštita prava lokalne samouprave, kao i druga pitanja od značaja za ostvarivanje prava i dužnosti JLS. JLS vrše stipendiranje studenata na osnovu Zakona o studentskom standardu i podzakonih akata.

2.3 Regulatorna karakteristična za ovu oblast

Stipendiranje studenata u RS je regulisano sa dva osnovna zakona:

- Zakon o studentskom standardu
- Zakon o naučno-istraživačkoj djelatnosti i tehnološkom razvoju

Zakonom o studentskom standardu je definisano kako i pod kojim uslovima se vrši stipendiranje tokom studiranja. U MPiK ministar raspisuje konkurs za dodjelu studentskih stipendija i donosi pravilnik o dodjeli studentskih stipendija, a JLS raspisuje konkurse i donose svoje interne akte o dodjeli stipendija. Studentske stipendije mogu dodjeljivati Vlada RS, JLS, javna preduzeća i druga pravna lica. Pravo na stipendiju ostvaruje se putem javnog konkursa. Sva pravna lica, osim Vlade RS, bi MPiK trebali dostavljati 30 dana prije početka isplate stipendije spisak korisnika stipendija. MPiK bi trebalo da vodi registar korisnika stipendija. MPiK registar dodjeljenih studentskih stipendija koristi kao

jedan od kriterija kod odlučivanja o dodjeli stipendija Vlade RS, a informaciju iz registra može davati drugim licima kada dodjeljuju stipendije. JLS i druga pravna lica koja dodjeljuju studentske stipendije propisuju način i kriterije dodjele stipendija odlukama svojih nadležnih organa.

Prema Zakonu o studentskom standardu pravo na studentsku stipendiju imaju redovni studenti koji su prvi put upisani u odgovarajuću godinu studija. Stipendija se može dodijeliti studentima poslije završene prve godine studija. Student ima pravo samo na jednu stipendiju iz javnih izvora stipendiranja. Stipendija se dodjeljuje na period od jedne godine, bez obaveze vraćanja.

Zakon o naučno-istraživačkoj djelatnosti i tehnološkom razvoju definiše da se opšti interes i strateški ciljevi u naučno istraživačkoj djelatnosti, u smislu ovog zakona, ostvaruju između ostalog i putem programa stipendiranja studenata koji postižu vrhunske rezultate u učenju i istraživanju. Na osnovu ovog Zakona studentske stipendije dodjeljuje MNiT-Fond.

Predmet ove revizije učinka je stipendiranje studenata prvog ciklusa studija. Za razmatranje transparentnosti dodjele stipendija i efikasnosti korištenja resursa bitno je i razumijevanje zakona kao što su:

- Zakon o Vladi Republike Srpske
- Zakon o republičkoj upravi
- Zakon o lokalnoj samoupravi
- Druga akta u formi odluka, pravilnika, uputstava i drugih akata koji uređuju oblast stipendiranja studenata u RS⁹

Narodna Skupština Republike Srpske na prijedlog Vlade RS i Skupštine gradova/opština na prijedlog grado/načelnika donijeli su strateška akta, razvojne i druge politike koje su važne za stipendiranje studenata kao što su:

- Strategija razvoja obrazovanja Republike Srpske 2010-2014
- Strategija razvoja obrazovanja Republike Srpske 2016-2021
- Omladinska politika Republike Srpske 2016-2020
- Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srpske 2012-2016
- Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srpske 2017-2021
- Ekonomske politike Republike Srpske za 2012., 2013., 2014., 2015. i 2016. godinu
- Program ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2017-2019
- Strategije razvoja jedinica lokalnih samouprava
- Omladinske politike jedinica lokalnih samouprava
- Budžeti

⁹ Prilog br. 1 – Lista referenci – popis akata

3 NALAZI

Nalaze revizije smo predstavili po različitim osnovama i revizijskim pitanjima. Najprije smo predstavili opšte pokazatelje broja i strukture svih vrsta stipendija, pokazatelje o stipendiranim studentima prvog ciklusa studija u RS i stipendije u zavisnosti od davaoca stipendije. U drugom dijelu nalaza smo predstavili ciljeve stipendiranja studenata na nivou RS i u vezi sa istima definisane kategorije stipendiranih studenata. Zatim, primjenu kriterija vrednovanja, način rangiranja stipendista i postojeće prakse stipendiranja. U trećem dijelu nalaza smo predstavili transparentnost dodjele stipendija (sadržaj konkursa, njihovu objavu, te način ugovaranja stipendije u zavisnosti od davaoca stipendije), vrijeme rangiranja studenata i dinamike isplate stipendija. Nadalje smo predstavili prakse praćenja i analize, te izvještavanja o stipendiranju u zavisnosti od davaoca stipendije.

U zavisnosti od davaoca stipendije pojedinačni podaci o stipendijama za tog davaoca su u najvećoj mjeri dostupni javnosti. Generalni podaci o svim stipendijama u RS uglavnom nisu dostupni javnosti. U RS se dodjeljuju različite vrste stipendija, i to stipendije za: učenike srednjeg obrazovanja (u manjoj mjeri za učenike osnovnog obrazovanja), studente prvog ciklusa studija, studente drugog i trećeg ciklusa studija, međunarodnu razmjenu studenata, stipendije po posebnim programima, i dr.

Pokazatelji broja i strukture svih vrsta stipendija

U posmatranom periodu od 4 školske/akademske godine, 2012/2013. do 2015/2016., prosječno godišnje je dodjeljivano 8,8 hiljada stipendija i 9,5 miliona KM.¹⁰

Ukupan broj stipendista¹¹ u posmatranom periodu ima trend pada za 4% a dodjeljena sredstva¹² za 6%, što se vidi na slikama 1 i 2 dalje u tekstu.

Posmatrano po vrstama stipendija imamo različit trend kretanja. Dodjeljene stipendije za studente prvog ciklusa studija imaju trend pada za 9% i u broju i sredstvima. Dok broj stipendija za studente drugog i trećeg ciklusa studija ima trend rasta za 23% a dodjeljena sredstva rastu za 5%. Ostale stipendije koje su u manjoj mjeri zastupljene, i to za međunarodnu razmjenu studenata i stipendije po posebnim programima, imaju trend pada.

Broj stipendija za učenike i dodjeljena sredstva od strane JLS imaju trend rasta za 29%. Premda se bilježi porast učeničkih stipendija i dalje su u JLS najzastupljenije stipendije koje su dodjeljene za studente prvog ciklusa studija.

Stipendije za studente prvog ciklusa studija čine 3/4 u ukupnoj strukturi stipendija na nivou RS.

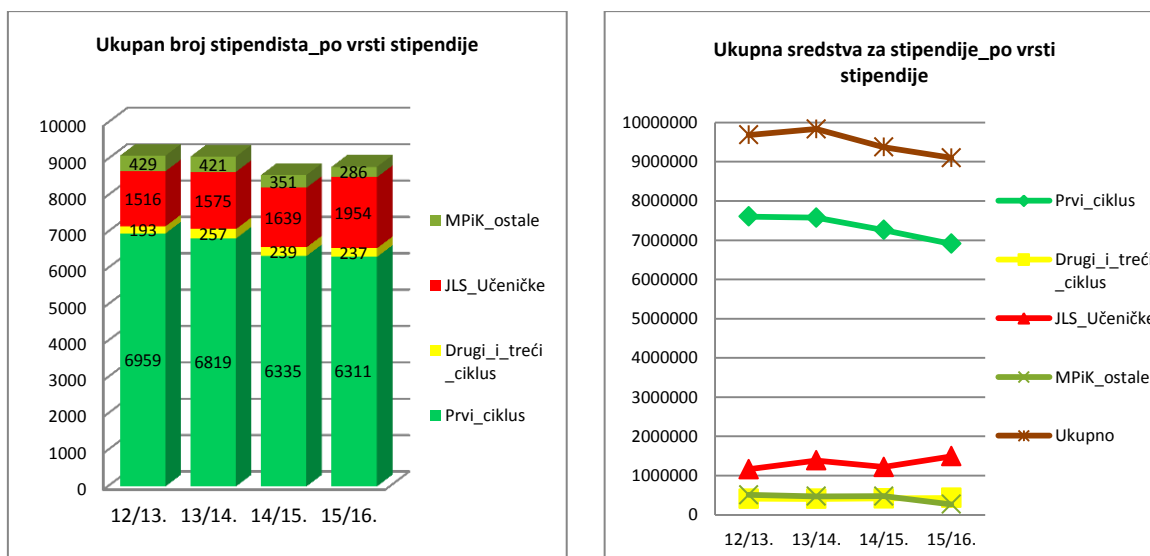
¹⁰ MPiK, MNiF-Fond i JLS su dodjeljivale slijedeće vrste stipendija: učeničke stipendije, stipendije prvog ciklusa studija i stipendije drugog i trećeg ciklusa studija, stipendije za međunarodnu razmjenu studenata, stipendije po posebnim programima

Iako su na manjem dijelu JLS analizirani podaci za akademsku 2016/2017. godinu, u ukupnoj strukturi pokazatelja ovi podaci nisu prikazani iz razloga što prilikom prikupljanja podataka od strane revizije, značajan broj JLS još uvijek nisu imale kompletne završene procedure za ovu akademsku godinu

¹¹ Broj stipendista je smanjen u posmatranom periodu sa 9,1 na 8,8 hiljada

¹² Dodjeljena sredstva su smanjena u posmatranom periodu sa 9,7 na 9,1 milion KM

Slike br. 1 i 2

Izvor podataka: Popunjeni upitnici po zahtjevu GSRJS RS i evidencije i dokumentacija ministarstava i JLS

Podaci o ukupnom broju studenata prvog ciklusa studija pokazuju trend pada za 15% u posmatranom periodu. Iako se smanjuje i broj stipendija za studente prvog ciklusa studija, učešće studenata sa stipendijom u odnosu na one bez stipendije ostaje godinama 16% ali sa blagim porastom za akademsku 2015/2016. godinu, što se vidi na slikama u prilogu Izveštaja.¹³

Stipendirani studenti prvog ciklusa studija za akademsku 2015/2016. godinu čine 17% ukupnog broja studenata u RS, što govori da je stipendiran svaki 6-ti student prvog ciklusa studija u RS.

Pokazatelji broja i strukture stipendija za studente prvog ciklusa studija u zavisnosti od davaoca stipendije

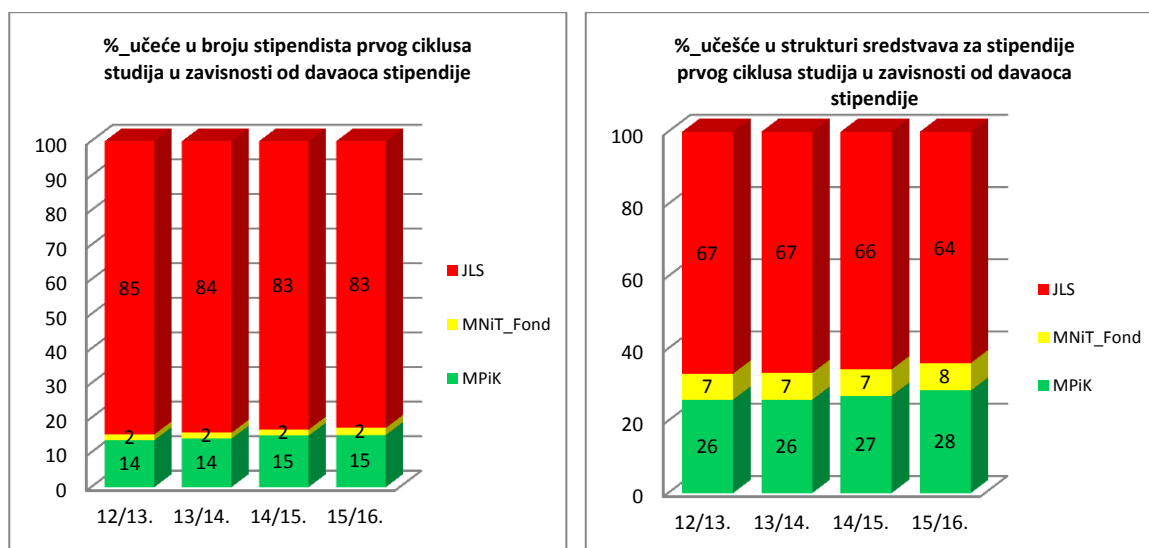
Pokazatelji broja stipendija i dodjeljenih sredstava za prvi ciklus studija imaju različit trend u zavisnosti od davaoca stipendije. Broj stipendija i sredstava dodjeljenih od MPIK i MNI-T-Fond stagnira, a broj stipendija dodjeljen od JLS je u padu za 10%, a dodjeljenih sredstava za 15%.

Broj stipendija i dodjeljena sredstva za studente prvog ciklusa studija su različiti u zavisnosti od davaoca stipendije. Najveći broj stipendija i sredstava dodjele JLS, sa blagim padom u učešću u posmatranom periodu, slijedi MPIK i MNI-T-Fond.

Od ukupnog broja na stipendije koje dodjele JLS se odnosi 83%, a na dodjeljena sredstva 64%, što čini razliku od 19 postotnih poena. Stipendije MPIK čine 15% od ukupnog broja stipendija, a 28% od ukupno dodjeljenih sredstava, što se razlikuje za 13 postotnih poena. Najmanje učešće od 2% u broju stipendija se odnosi na MNI-T-Fond a 8% na dodjeljena sredstva, što se razlikuje za 6 postotnih poena, a što se vidi na slikama 3 i 4 dalje u tekstu.

¹³ Prilog br. 2 – Studenti prvog ciklusa studija sa stipendijom i bez stipendije

Slike br. 3 i 4

Izvor podataka: Popunjeni upitnici po zahtjevu GSRJS RS i evidencije i dokumentacija ministarstava i JLS

Razlike po davaocima stipendije u učešću u ukupnom broju stipendija i dodjeljenim sredstvima su rezultat visokih razlika u visini pojedinačnih stipendija. Pojedinačni iznosi stipendija se razlikuju i do 10 puta, kreću se od 80 KM u pojedinim JLS do 800 KM u MNiFond, o čemu će biti više riječi u daljem dijelu Izvještaja. Davaoci stipendije u pravilu dodjeljuju stipendiju za 10 mjeseci za jednu akademsku godinu.

3.1 Ciljevi stipendiranja, kategorije stipendiranih studenata i rangiranje stipendista

Iako je različita regulativa¹⁴ u zavisnosti od davaoca stipendije i različita su strateška akta, vlasti na republičkom i lokalnom nivou ističu generalne probleme sa kojima se društvo susreće, a koji su u vezi sa stipendiranjem studenata u RS. U vezi sa istima se izdvajaju i zajednički generalni ciljevi koji se odnose na stipendiranje studenata u RS.

Najčešće isticani problemi u strateškim aktima i godišnjim politikama su¹⁵: nedovoljna razvijenost privrede i niska stopa razvoja, nedovoljno učešće visokoobrazovanih u ukupnoj strukturi radne snage¹⁶, neadekvatna struktura radne snage, neusklađena ponuda i potražnja posmatrano po pojedinim zanimanjima, nedostupnost studiranja/obrazovanja za stanovništvo sa lošijim socio-ekonomskim statusom i dr.

¹⁴ Zakon o studentskom standardu ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 34/08) i Zakon o naučno-istraživačkoj djelatnosti i tehnološkom razvoju ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 48/12 i 10/14)

¹⁵ Strateška akta ministarstava i jedinica lokalnih samouprava, Ekonomske politike na godišnjem nivou za period od 2012. do 2016. godine, Program ekonomskih reformi za period 2017-2019. godina

¹⁶ Prema Zavodu za statistiku Republike Srpske stopa obrazovanih sa VSS se kreće oko 12%, a što je znatno niže od zemalja u okruženju a posebno od prosjeka zemalja EU

3.1.1 Definisano ciljeva stipendiranja studenata

Vlasti na republičkom i na lokalnom nivou, su kreirale i donijele svoje strategije razvoja i godišnje politike. Strateška akta u dijelu stipendiranja studenata i godišnje politike u zavisnosti od davaoca stipendije se razlikuju i nisu u dovoljnoj mjeri međusobno povezana. Iako su strateška akta i godišnje politike u značajnoj mjeri različita, izdvajaju se zajednički definisani strateški, odnosno generalni ciljevi a koji su u vezi sa stipendiranjem studenata.

Najznačajniji ciljevi koji su prepoznati i kod ministarstava i JLS¹⁷ su:

- poboljšanje privrednog razvoja kroz stipendiranje kao javnu investiciju
- povećanje učešća visokoobrazovanih u ukupnoj ponudi radne snage
- podizanje efikasnosti studiranja i unaprjeđenje studentskog standarda
- unaprjeđenje efikasnosti i efektivnosti naučno-istraživačkog rada i inovatorskog sistema

Naime, kategorija stipendiranih uspješnih/izvrsnih studenata bi trebalo da utiče na poboljšanje privrednog razvoja republike ali i JLS. Takođe i stipendiranje studenata koji studiraju definisana deficitarna zanimanja se vrši za potrebe privrede na teritoriji RS. Stipendije za kategoriju stipendiranja studenata sa lošijim socio-ekonomskim stanjem i posebnim statusom su neophodne radi stvaranja jednakih mogućnosti i povećanja jednakopravnosti u pristupu visokom obrazovanju uz ravnomjerniju raspodjelu raspoloživih resursa što bi povećalo efikasnost studiranja. Vlasti navode da je neophodno osigurati da svi upisani studenti dobiju adekvatne uslove za završetak studija, bez obzira na njihov socijalni, ekonomski ili drugi status.

Definisano je da navedeni strateški ciljevi stipendiranja studenata bi trebali da se realizuju kroz najčešće modele stipendiranja, odnosno određene kategorije stipendiranih studenata¹⁸:

- stipendiranje uspješnih/izvrsnih studenata (u daljem tekstu: stipendirani uspješni studenti)
- stipendiranje studenata sa lošijim socio-ekonomskim stanjem i posebnim statusom¹⁹ (u daljem tekstu: stipendirani studenti sa socijalnim statusom)
- stipendiranje studenata koji se školuju za definisana deficitarna zanimanja (u daljem tekstu: stipendirani studenti deficitarnih zanimanja)

Iako su definisani generalni ciljevi i modeli stipendiranja studenata, odnosno kategorije stipendiranih studenata, ministarstva i JLS nisu u potpunosti razradile specifične ciljeve i aktivnosti. Ciljevi nisu u potpunosti mjerljivi niti je utvrđeno na koji način i u kojoj mjeri bi stipendiranje studenata trebalo da doprinese njihovoj realizaciji i obezbjeđenju. Ministarstva i JLS nisu utvrdili potrebne resurse i prioritete stipendiranja, te u potpunosti definisale koje pokazatelje i način praćenja pokazatelja, te na koji način će vrednovati rezultate stipendiranja i uticaj na realizaciju ciljeva.

¹⁷ Strategije razvoja i Akcioni planovi za realizaciju strategija ministarstava i jedinica lokalnih samouprava, Omladinske politike, Ekonomske politike i dr.

¹⁸ Odluke o stipendiranju studenata i Pravilnici o dodjeli studentskih stipendija za akademske godine 2015/2016. i 2016/2017. doneseni od strane MPiK, MNiT – Fond i JLS

¹⁹ Poseban status: studenti bez jednog roditelja, bez oba roditelja, djeca zbrinuta u kolektivnim smještajima, poginulih boraca, RVI od 1-4 kategorije (izuzetno od 5-10 kategorije), višečlane porodice, studenti sa invaliditetom i dr.

3.1.2 Kategorije stipendiranih studenata

Višestruk je broj kategorija stipendiranih studenata, promjenjivo u posmatranom periodu i različito po davaocima stipendije.

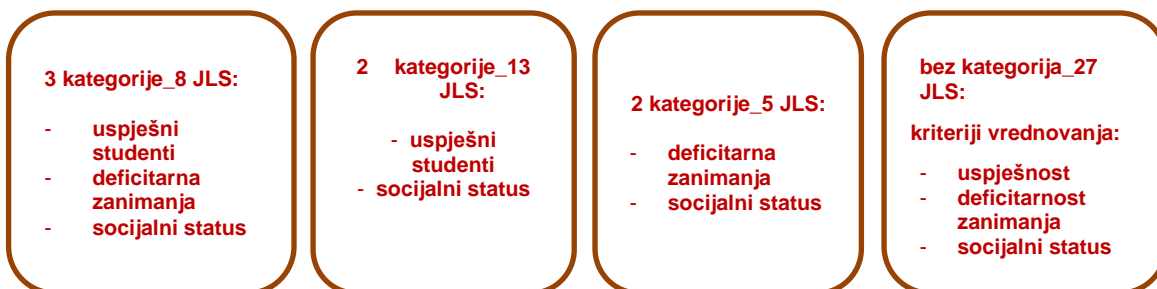
U zavisnosti od davaoca stipendije ukupno je 7 kategorija stipendiranih studenata i to:

- stipendirani uspješni studenti
- stipendirani studenti sa socijalnim statusom
- stipendirani studenti deficitarnih zanimanja
- stipendirani studenti sa invaliditetom
- stipendirani studenti iz izrazito nerazvijenih JLS
- stipendije za međunarodnu razmjenu studenata
- ostale stipendije-CEEPUS III

Od 7 navedenih kategorija stipendiranih studenata izvojile su se tri najčešće kategorije i to: stipendirani uspješni studenti, stipendirani studenti sa socijalnim statusom i stipendirani studenti koji studiraju definisana deficitarna zanimanja.

Posmatrano po davaocima stipendije, najveći broj kategorija je zastupljen u MPIK koje stipendira 7 od 7 navedenih kategorija stipendiranih studenata. MNiT–Fond ima jednu od navedenih kategorija, i to stipendirani uspješni studenti. A JLS smo podijelili u 4 grupe u zavisnosti od kategorija stipendiranih studenata. Od 53 JLS²⁰ 1/2 JLS stipendije dodjeljuje kroz odvojene kategorije stipendiranih studenata, a druga polovina JLS nema definisane kategorije stipendiranih studenata, što se vidi na Slici 5 dalje u tekstu.

Slika 5 – Kategorije stipendiranih studenata u JLS

Izvor podataka: Interna akta odluke/pravilnici o stipendiranju studenata u JLS i Popunjeni upitnici po zahtjevu GSRJS RS

Svrha stipendiranja studenata je određena samim definisanjem kategorija stipendiranih studenata. Iako je određena svrha kategorija stipendiranih studenata, nije u potpunosti jasna veza između kategorija i kriterija vrednovanja u okviru istih. Kriteriji vrednovanja se u većoj mjeri ponavljaju bez obzira na kategoriju stipendiranih studenata, te samim tim nije jasan način ostvarenja svrhe kategorija stipendiranih studenata.

Kategorija stipendirani uspješni studenti je zastupljena kod većine davaoca stipendije. Oba ministarstva i 90% JLS stipendira ovu kategoriju studenata. MPIK u okviru ove kategorije stipendira dvije potkategorije, i to studente koji studiraju na univerzitetima u RS i FBiH i studenata koji studiraju na univerzitetima u inostranstvu. MNiT-Fond, takođe u

²⁰ Od 63 JLS podatke o stipendistima i interna akta za dodjelu stipendija nisu dostavile 3 JLS (opštine Foča, Petrovo i Osmaci), 7 JLS nisu u kontinuitetu imali stipendiste i iz tih razloga govorimo o 53 JLS

okviru ove kategorije stipendira dvije potkategorije, i to studente koji studiraju na univerzitetima u RS i FBiH i one koji studiraju na univerzitetima u inostranstvu, i to odvojeno u zemljama bivše Jugoslavije i zemljama van prostora bivše Jugoslavije. JLS stipendiraju uspješne studente na način da 45% JLS ima posebno kategoriju stipendiranih uspješnih studenata, a ostalih 55% JLS kroz kriterije vrednuje uspješnost, što najčešće ima i najveći uticaj prilikom bodovanja i rangiranja stipendista.

Kategorija stipendirani studenata sa socijalnim statusom je zastupljena kod svih davaoca stipendije, osim MNiF-Fond. Stipendije za studente koji pripadaju ovoj kategoriji stipendiranih studenata dodjeljuje MPiK i sve JLS. Od ukupnog broja 1/2 JLS stipendije dodjeljuje kroz posebno definisanu kategoriju a 1/2 kroz kriterije vrednuje socijalni status studenata.

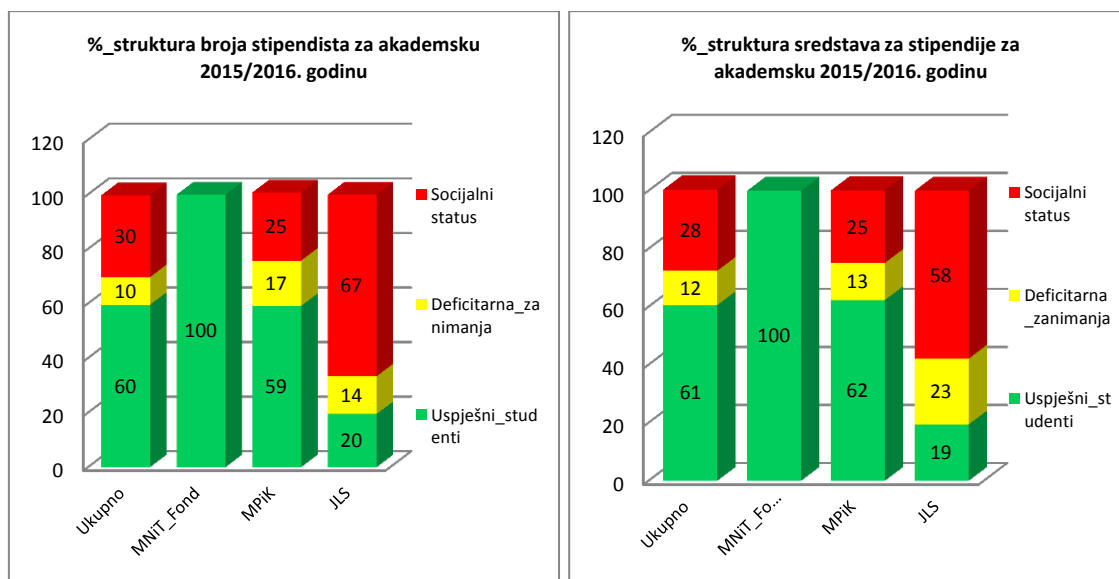
Stipendije za studente koji studiraju definisana deficitarna zanimanja dodjeljuje MPiK i 40% JLS od kojih 2/3 JLS stipendije dodjeljuje kroz posebno definisanu kategoriju studenata a 1/3 kroz kriterije vrednuje deficitarnost zanimanja.

Pokazatelji broja i strukture stipendija po kategorijama stipendiranih studenata

Različita je struktura broja stipendista i dodjeljenih sredstava u zavisnosti od kategorije stipendiranih studenata i u zavisnosti od davaoca stipendije.

Iako se stiče utisak da značajan broj studenata prima stipendiju iz kategorije stipendiranih studenata sa socijalnim statusom, situacija je ipak drugačija. U ukupnoj strukturi broja stipendista 61% se odnosi na kategoriju stipendiranih uspješnih studenata, 30% na kategoriju stipendiranih studenata sa socijalnim statusom i 9% na kategoriju stipendiranih studenata koji studiraju definisana deficitarna zanimanja. U strukturi ukupno dodjeljenih sredstava gotovo je identična situacija, što se vidi na slikama 6 i 7 dalje u tekstu.

Slike br. 6 i 7

Izvor podataka: Popunjeni upitnici po zahtjevu GSRJS RS i evidencije i dokumentacija ministarstava i JLS

Veoma su različiti pokazatelji broja stipendista i dodjeljenih sredstava po kategorijama stipendiranih studenata u zavisnosti od davaoca stipendije. MNiF-Fond dodjeljuje stipendije samo za kategoriju stipendirani uspješni studenti. U MPiK blizu 2/3 stipendista i dodjeljenih sredstava se odnosi na kategoriju stipendirani uspješni studenti. Ostalo su

stipendisti iz druge dvije kategorije stipendiranih studenata sa približno istim učešćem i u broju i u dodjeljenim sredstvima, što se vidi na slikama 6 i 7.

Briga o stipendistima iz kategorije stipendirani studenti sa socijalnim statusom je prvenstveno kod JLS. U strukturi broja stipendista oko 2/3 se odnosi na kategoriju stipendirani studenti sa socijalnim statusom, a ostalo su stipendisti iz druge dvije kategorije. U strukturi dodjeljenih sredstava, oko 3/5 se odnosi na stipendiste iz kategorije stipendirani studenti sa socijalnim statusom a 2/5 se odnosi na stipendiste iz druge dvije kategorije. Razlike u strukturi broja stipendista i dodjeljenih sredstava za stipendije u JLS su rezultat razlika u pojedinačnim iznosima stipendije, jer u pravilu su stipendije za kategoriju stipendirani studenti sa socijalnim statusom niže u odnosu na ostale dvije kategorije.

Značajne su razlike u visini pojedinačne stipendije u zavisnosti od kategorije stipendiranih studenata, ali i u zavisnosti od davanja stipendije. Pojedinačni iznosi stipendija su najviši za kategoriju stipendirani uspješni studenti, zatim stipendije za studente koji studiraju definisana deficitarna zanimanja i na kraju stipendije za kategoriju stipendirani studenti sa socijalnim statusom.

Iako su pojedinačni iznosi stipendija za kategoriju stipendirani uspješni studenti najviši i oni se razlikuju u zavisnosti od davanja stipendije i kreću u rasponu od 100 KM do 800 KM.

Pojedinačni iznosi stipendije u MNiT–Fond su najviši i razlikuju se u zavisnosti od toga na kojim univerzitetima studenti studiraju. Studenti koji studiraju na univerzitetima u inostranstvu primaju najvišu mjesečnu stipendiju u iznosu od 800 KM, na univerzitetima u zemljama bivše Jugoslavije u iznosu od 500 KM i na univerzitetima u RS i FBiH primaju mjesečnu stipendiju u iznosu od 400 KM. Pojedinačni iznos stipendije u MPiK za kategoriju stipendirani uspješni studenti koji studiraju na univerzitetima u inostranstvu iznosi 250 KM, a za kategoriju stipendirani uspješni studenti koji studiraju na univerzitetima u RS i FBiH mjesečni iznos stipendije je 200 KM. U JLS pojedinačni iznosi stipendija za ovu kategoriju stipendiranih studenata kreću se u rasponu od 100 KM do maksimalnih 250 KM.

Za kategoriju stipendirani studenti koji studiraju definisana deficitarna zanimanja pojedinačni iznosi stipendije se kreću od 100 KM do 250 KM. Mjesečni iznos koji primaju studenti koji studiraju definisana deficitarna zanimanja od MPiK je 100 KM, a u JLS se kreće u rasponu od 100 KM do 250 KM.

Pojedinačni iznosi stipendija za kategoriju stipendirani studenti sa socijalnim statusom se kreću od 80 KM do maksimalnih 200 KM. U MPiK pojedinačni iznos stipendije za ovu kategoriju je 200 KM, a u JLS se kreće od 80 KM do 170 KM.

3.1.3 Vrednovanje kriterija i rangiranje stipendista

Za utvrđivanje rang listi za dodjelu stipendija primjenjuje se veliki broj kriterija. Davaoci stipendije pristupaju neujednačeno, specifično kombinujući broj i vrstu kriterija, te način vrednovanja svakog od njih.

Najčešći kriteriji vrednovanja, bez obzira na koju kategoriju stipendiranih studenata i davanja stipendije se odnose, su:

- prosjek ocjena
- godina studija i položeni ispiti iz prethodne godine +/-
- ostvareni rezultati studenata u nauci, umjetnosti i inovatorstvu, nagrade i dr.

- primanja po članu domaćinstva i poseban status

Kriteriji vrednovanja se najčešće ponavljaju bez obzira na kategoriju stipendiranih studenata u MPiK i u JLS koje vrše bodovanje i rangiranje stipendista. Dodjeljeni bodovi po osnovu pojedinačnih kriterija vrednovanja su podjednako zastupljeni ne uvažavajući definisane kategorije stipendiranih studenata u strukturi ukupnih bodova.

3.1.3.1 Stipendirani uspješni studenti

Uspješnost se kod većine davaoca stipendije vrednuje kroz:

- prosjek ocjena
- godina studija i položeni ispiti iz prethodne godine +/-
- ostvareni rezultati studenata u nauci, umjetnosti i inovatorstvu, nagrade i dr.
- primanja po članu domaćinstva i poseban status (kod manjeg dijela JLS)

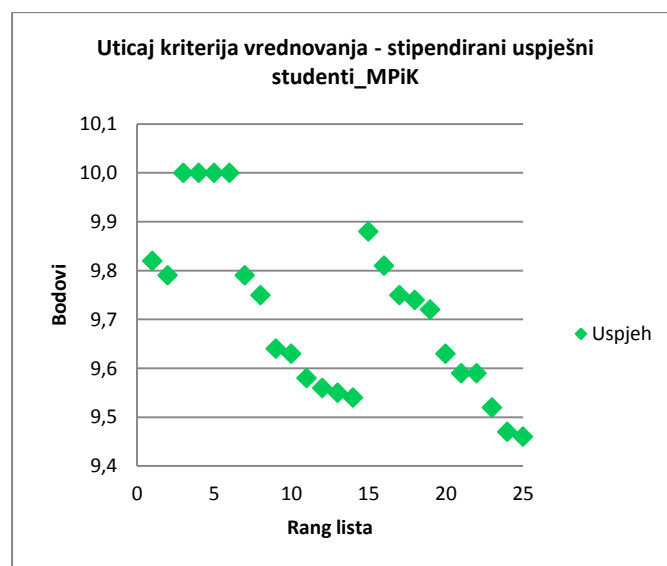
Veoma su različita mjerila uspješnosti za stipendiste koji studiraju iste studijske programe, fakultete i dr. zavisno od davaoca stipendije. Prosječna minimalna ocjena kao uslov koji student mora imati da bi konkurisao za stipendiju u ovoj kategoriji se veoma razlikuje u zavisnosti od davaoca stipendije i kreće se od 7,50 do 9,50. U ministarstvima se prosječna minimalna ocjena razlikuje i za potkategorije u okviru kategorije stipendirani uspješni studenti, i to:

- MNiT-Fond - minimalna prosječna ocjena za stipendirane uspješne studente koji studiraju na univerzitetima u RS i FBiH je 9,00 a za studente koji studiraju na univerzitetima u inostranstvu 9,50 osim za studente koji studiraju na visokoškolskim ustanovama rangiranim do 200. mjesta na Tompsonovoj i/ili Šangajskoj rang listi i koji mogu konkurisati pod uslovom da imaju prosjek ocjena veći od 9,00
- MPiK - minimalna prosječna ocjena za stipendirane uspješne studente koji studiraju na univerzitetima u RS i FBiH je 8,50 a za studente koji studiraju na univerzitetima u inostranstvu je 9,00
- JLS - minimalna prosječna ocjena za stipendirane uspješne studente je veoma različita i kreće se od 7,50 do 9,50

U strukturi bodova najzastupljeniji kriterij vrednovanja je prosjek ocjena i čini 2/3 od ukupnih bodova, dok se 1/3 bodova odnosi na kriterije vrednovanja - godina studija i položeni ispiti iz prethodne godine, te ostvareni rezultati studenata u nauci, umjetnosti, inovatorstvu, nagrade i eventualno primanja po članu domaćinstva i poseban status.

Na studiji u MPiK smo analizirali uticaj kriterija vrednovanja, i to: uticaj bodova dobijenih po osnovu uspjeha studenta na mjesto na rang listi. Uticaj bodova dobijenih po osnovu navedenog kriterija na mjesto na rang listi se vidi na Slici 8 dalje u tekstu.

Slika br. 8

Izvor podataka: Interna akta i Rang liste stipendista za kategoriju stipendirani uspješni studenti i evidencije u MPiK

Na Slici 8 se vidi postojanje visoke korelacije bodova koji se dobiju po osnovu prosjeka ocjena studenta i mjesta na rang listi. Jasno je da sa rastom prosjeka ocjena, raste i pozicija studenta na rang listi. Studenti sa višim prosjekom ocjena i na višim godinama studija su bolje rangirani na listi od studenata sa nižim prosjekom ocjena i nižim godinama studija.

Analiza uticaja bodova dobijenih po osnovu vrednovanja kriterija prosjeka ocjena studenata u JLS koje vrše bodovanje i rangiranje studenata za ovu kategoriju je približno ista kao i u MPiK, što se vidi na primjeru JLS u Prilogu ovog Izvještaja.²¹

3.1.3.2 Stipendirani studenti sa socijalnim statusom

Dva su pristupa u dodjeli stipendija za ovu kategoriju. Oko 1/6 JLS²² dodjeljuju stipendije svim studentima iz ove kategorije koji ispune uslove, nema rangiranja i broj stipendista nije ograničen. Dok ostale JLS i MPiK vrše bodovanje i rangiranje stipendista po definisanim kriterijima.

MPiK i 1/3 JLS ne dodjeljuju stipendije za prvu godinu studija iz ove kategorije. Stipendija za studente iz ove kategorije je jednako važna za prvu kao i za ostale godine studija. U prilog činjenici govori i to da u RS od ukupnog broja upisanih studenata oko 40% odustane od fakulteta do kraja studija, najviše studenata odustane na prvoj ili nakon odslužane prve godine, a jedan od razloga odustajanja od fakulteta je i nedostatak finansijskih sredstava.²³

Najčešći kriteriji vrednovanja kod ove kategorije stipendiranih studenata u MPiK i JLS, su:

²¹ Prilog br. 3 - Studija slučaja_Pale - Uticaj kriterija vrednovanja (uspješnost) – kategorija stipendirani uspješni studenti

²² Od užeg uzorka JLS: Grad Banjaluka i Opština Laktaši ne vrše bodovanje i rangiranje studenata koji pripadaju ovoj kategoriji, svi studenti koji ispune uslove definisane internim aktima JLS dobijaju stipendiju

²³ http://www.gsr-rs.org/static/uploads/report_attachments/2013/08/01/RU001-12_Cyr.pdf

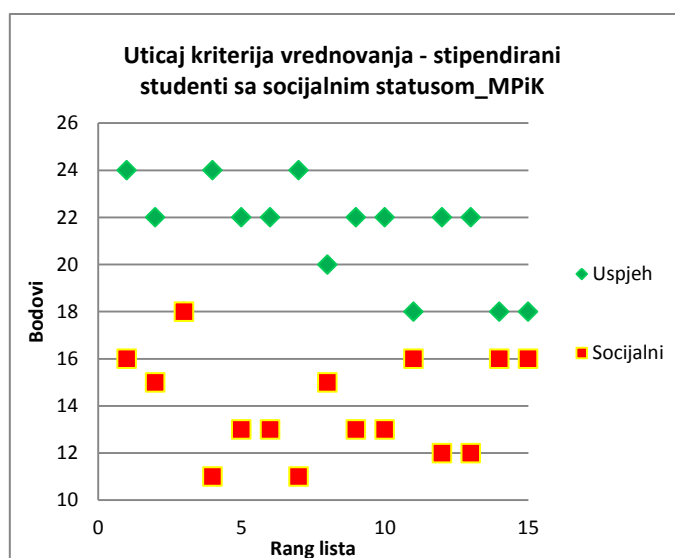
- primanja po članu domaćinstva
- poseban status studenta
- prosjek ocjena
- godina studija i položeni ispiti iz prethodne godine +/-

Struktura bodova po kriterijima vredovanja nije adekvatna kod kategorije stipendiranih studenata sa socijalnim statusom. Ključno učešće imaju kriteriji vredovanja uspješnosti - prosjek ocjena, godina studija i položeni ispiti iz prethodne godine a ne primanja po članu domaćinstva i poseban status.

U ukupnoj strukturi bodova 1/3 se odnosi na socijalne kriterije vredovanja - primanja po članu domaćinstva i poseban status, koji bi za ovu kategoriju studenata trebali biti više zastupljeni. Kriteriji vredovanja - prosjek ocjena, godina studija i položeni ispiti iz prethodne godine čine čak 2/3 od ukupnih bodova.²⁴

Na studiji u MPiK smo analizirali uticaj kriterija vredovanja, i to: uticaj bodova dobijenih po osnovu socijalnog statusa i uspjeha studenata na mjesto na rang listi kod ove kategorije stipendiranih studenata. Uticaj bodova dobijenih po osnovu navedenih kriterija na mjesto na rang listi se vidi na Slici 9 dalje u tekstu.

Slika br. 9

Izvor podataka: Interna akta i Rang liste stipendista za kategoriju stipendirani studenti sa socijalnim statusom i evidencije u MPiK

Na Slici 9 kod rangiranja stipendiranih studenata sa socijalnim statusom se vidi da ne postoji jasna korelacija bodova koji se dobiju po osnovu vredovanja kriterija socijalnog statusa studenta i mjesta na rang listi. Naprotiv, slika pokazuje da i kod ove kategorije stipendiranih studenata na rang više utiče uspjeh studenta nego bodovi po osnovu socijalnog statusa. Relativno dobri studenti sa prosjekom ocjena 8, ali sa lošijim socijalnim statusom ne budu rangirani iznad studenata sa nešto boljim prosjekom ocjena ali sa značajno boljim socijalnim statusom.

²⁴ Prilog br. 4 - Struktura bodova po davaocima stipendije za kategoriju stipendiranih studenata sa socijalnim statusom

Ova studija je pokazala da student ne dobije stipendiju sa prosjekom iznad 8,00²⁵ i nižim godinama studija, te primanjima po članu domaćinstva ispod 150 KM i bodovima na poseban status. Dok stipendiju dobije student sa prosjekom 9,00 i na višim godinama studija i primanjima po članu domaćinstva iznad 300 KM.²⁶

Analiza uticaja bodova dobijenih po osnovu vrednovanja navedenih kriterija u JLS, koje za ovu kategoriju stipendiranih studenata vrše bodovanje i rangiranje studenata, je približno ista kao i u MPiK, što se vidi na primjeru JLS u Prilogu ovog Izvještaja.²⁷

3.1.3.3 Stipendirani studenti deficitarnih zanimanja

Dva pristupa su u načinu dodjele stipendija za studente deficitarnih zanimanja. MPiK i 1/2 JLS²⁸ dodjeljuju stipendije svim studentima koji ispune uslove (nema bodovanja, broj stipendista nije ograničen). Dok 1/2 JLS dodjeljuje stipendije za unaprijed utvrđeni broj stipendista koji se utvrđuje na temelju rang listi i najčešći kriteriji vrednovanja su:

- prosjek ocjena
- godina studija i položeni ispiti iz prethodne akademske godine +/-
- primanja po članu domaćinstva i poseban status (kod manjeg dijela JLS)

Savremeni uslovi života i jedinstvenost tržišta rada, mobilnost studenata i radne snage zahtjevaju i adekvatnu strukturu radne snage, te usklađenu ponudu i potražnju posmatrano po pojedinim zanimanjima. Bez obzira na navedeno, deficitarna zanimanja po definiciji davaoca stipendije su veoma različita, ali se i kod istih davaoca mijenjaju iz godine u godinu. Prilikom donošenja upisnih politika za visoko obrazovanje ne utvrđuju se deficitarna i suficitarna zanimanja na nivou RS. Iako Vlada RS na određenim studijskim programima smanjuje broj upisanih studenata, nisu jasno definisana suficitarna zanimanja na nivou RS. Vlada RS je Zaključkom iz 2012. godine zadužila MPiK da studentima koji upišu deficitarne studijske programe iz oblasti matematike i fizike na javnim visokoškolskim ustanovama obezbijedi finansijsku pomoć za prvu i dalje godine studija, ako ispune uslove koje određuje MPiK. Vlada RS Odlukom o broju redovnih i vanrednih studenata koji se upisuju u prvu godinu prvog ciklusa studija za svaku akademsku godinu na javnim visokoškolskim ustanovama, između ostalog, definiše i za koje studijske programe će se obezbijediti finansijska pomoć po osnovu deficitarnosti zanimanja.

Deficitarna zanimanja su definisana samo za potrebe stipendiranja studenata, i ne na nivou RS, već pojedinačno po davaocima stipendije. U zavisnosti od davaoca stipendije u Tabeli 1 dalje u tekstu se vidi koja su najčešća deficitarna zanimanja koja se stipendiraju.

²⁵ Minimalna prosječna ocjena je 7,50 koju student mora imati da bi konkurisao za stipendiju za kategoriju ostali studenti-socijalni status u MPiK

²⁶ Prilog br. 5 – Studija slučaja_MPiK - Uticaj kriterija vrednovanja u kategoriji stipendirani studenti sa socijalnim statusom

²⁷ Prilog br. 6 – Studija u JLS - Uticaj kriterija vrednovanja kod kategorije stipendirani studenti sa socijalnim statusom

²⁸ Od užeg uzorka JLS: Grad Banjaluka, opštine Mrkonjić Grad i Laktaši

Tabela br. 1 – Najčešća deficitarna zanimanja po davaocima stipendije

akademska godina	Matematika	Fizika	Informatika	Elektrotehnika	Mašinstvo	Tehnologija	Saobraćaj	UKUPNO
2016/2017	1	2	3	4	5	6	7	8
MPIK	DA	DA	NE	NE	NE	NE	NE	2 od 7
1 Banjaluka	DA	NE	DA	DA	NE	DA	NE	4 od 7
2 Bijeljina	DA	DA	NE	DA	DA	NE	DA	5 od 7
3 Prijedor	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	7 od 7
4 Mrkonjić Grad	DA	DA	NE	NE	DA	NE	NE	3 od 7
5 Modriča	NE	NE	NE	DA	DA	DA	NE	3 od 7
6 Laktaši	DA	DA	DA	DA	DA	DA	NE	6 od 7
UKUPNO_JLS	5 od 6	4 od 6	3 od 6	5 od 6	5 od 6	4 od 6	2 od 6	

Izvor podataka: Odluke/zaključci o utvrđivanju deficitarnih zanimanja Vlade RS i JLS u svrhu stipendiranja studenata i Popunjeni upitnici po zahtjevu GSRJS RS

U Tabeli se vidi da su najzastupljenija deficitarna zanimanja matematika i fizika, koja su stipendirana i kod MPIK i JLS. Ostala definisana deficitarna zanimanja stipendiraju JLS. Pored matematike i fizike većina JLS stipendira studente koji studiraju elektrotehniku i mašinstvo, zatim slijedi tehnologija, informatika i saobraćaj.

Osim deficitarnih zanimanja koja su navedena u Tabeli, kao deficitarna zanimanja JLS su definisale studijske programe medicine, stomatologije, veterine, defektologije, farmacije, arhitekture, rudarstva, biologije, hemije, engleskog, njemačkog, ruskog jezika i dr. studijske programe.

MPIK dodjeljuje finansijsku pomoć studentima iz ove kategorije za prvu godinu studija i dalje. Studentima druge i viših godina studija na studijskim programima koji su za prethodne akademske godine primali finansijsku pomoć po osnovu deficitarnosti zanimanja se obezbjeđuje finansijska pomoć do završne godine studija, ako ispunjavaju druge uslove propisane od strane MPIK. Studenti koji studiraju na studijskim programima koji su definisani kao deficitarni, pored pomoći za koju konkurišu po posebnom Zaključku Vlade RS mogu ravnopravno konkurisati i za redovnu stipendiju kod MPIK za kategoriju za koju ispunjavaju opšte i posebne uslove, kao i drugi studenti.

U JLS za svaku akademsku godinu ili Skupštine grada/opštine ili Grado/načelnik donose Odluku o utvrđivanju deficitarnih zanimanja za potrebe stipendiranja studenata. Većina JLS ne dodjeljuje stipendije za prvu godinu, već za drugu godinu i dalje.²⁹ Grad Banjaluka, Odlukom donesenom od strane Skupštine grada, pored deficitarnih zanimanja, definiše i suficitarna zanimanja za svaku akademsku godinu u svrhu stipendiranja studenata.

Stipendisti koji su za ranije akademske godine ostvarili pravo na stipendiju po osnovu deficitarnosti zanimanja, a koja u narednoj akademskoj godini nisu definisana kao

²⁹ Od užeg uzorka JLS: Opština Lakatši vrši stipendiranje studenata i za prvu godinu studija i dalje

deficitarna, imaju pravo na stipendiju do završetka studija, ukoliko ispunjavaju uslove definisane internim aktima davaoca stipendije.

3.2 Transparentnost dodjele stipendija

Dodjela stipendija, odnosno kriteriji vrednovanja za dodjelu stipendija i kompletna procedura za odabir stipendista trebaju biti transparentni, te smo u daljem dijelu nalaza predstavili procedure i uslove dodjele stipendija. Zatim načine dodjele i ugovaranja stipendije, te vrijeme trajanja dodjele stipendija.

3.2.1 Procedure i uslovi dodjele stipendija

Stipendije se najvećim dijelom dodjeljuju putem javnog konkursa. Konkursima prethodi čitav niz procedura i odluka ključnih u procesu planiranja. Internim pravilnicima i odlukama, te propisima ministarstava i JLS definisani su opšti i posebni uslovi, kao i kriteriji na osnovu kojih se dodjeljuju stipendije.

Budući da stipendiranje studenata nije zakonska obaveza, konkursima najčešće prethode odluke ministarstava i JLS o:

- dodjeli stipendija
- broju stipendista
- ukupnim sredstvima za stipendiranje
- visini pojedinačne stipendije
- utvrđivanju deficitarnih zanimanja
- imenovanju komisije koja će izvršiti vrednovanje

Interna akta o dodjeli stipendija u najvećem broju slučajeva nisu lako dostupna potencijalnim korisnicima i javnosti. Ministarstva dodjeljuju stipendije na osnovu Pravilnika o dodjeli studentskih stipendija. Ministarstva kao davaoci stipendija, svojim potencijalnim korisnicima omogućavaju „on line“ uvid u pravilnike na osnovu kojih se dodjeljuju stipendije. Takođe, JLS dodjeljuju stipendije na osnovu Pravilnika o dodjeli stipendije ili Odluka o dodjeli stipendija. Jedan dio JLS potencijalnim korisnicima omogućavaju „on line“ uvid u akta na osnovu kojih se dodjeljuju stipendije, a drugi dio JLS ne omogućava takav uvid.

Konkurse raspisuje svi davaoci stipendija, i ministarstva i JLS. Svi konkursi su javni, objavljuju se na internet stranicama ministarstava i JLS, republičkim ili lokalnim javnim glasilima, te oglasnim tablama u JLS.

Svi konkursi sadraže:

- opšte i posebne uslove za dodjelu stipendija
- spisak neophodne dokumentacije
- kategorije stipendiranih studenata

Konkursi često ne sadrže informacije o ukupnom broju stipendista, visini pojedinačne stipendije, visini ukupnih sredstava za stipendije, kriterijima vrednovanja.

Za razliku od MPiK i MNiF–Fond koji u konkursima navode broj stipendista po naučnim oblastima ili kategorijama stipendiranih studenata, manji dio JLS iz uzorka ne navodi broj stipendista, a veći dio JLS i MPiK ne navode ni visinu pojedinačne stipendije. Kao najčeći razlog ovih nedostataka u konkursima, navodi se vrijeme otpočinjanja konkursne

procedure. Naime, ministarstva i pojedine JLS konkurse objavljuju prije kraja decembra, koji je okvirno vrijeme za donošenje budžeta. Budući da je visina ukupnih sredstava za stipendiranje studenata prilikom donošenja budžeta upitna, davaoci stipendija nisu u mogućnosti da u konkursu projektuju iznos sredstava i tačan broj stipendista kao ni visinu pojedinačne stipendije. Drugi razlog je namjera davaoca stipendije da, zavisno od broja studenata koji se prijave na konkurs, dodijeli stipendiju svima koji ispune uslove. Tako, u slučaju većeg priliva studenata koji ispunjavaju uslove, postoji mogućnost smanjenja pojedinačnog iznosa stipendije u odnosu na prethodnu godinu.

Oba ministarstva su transparentno u konkursima naveli kriterije vrednovanja, dok je polovina JLS to izostavila. Kriteriji se eventualno mogu vidjeti na preliminarnim i konačnim rang listama pojedinih JLS, po okončanoj konkursnoj proceduri.

U zavisnosti od davaoca stipendije rokovi za podnošenje prijave u konkursima takođe su različiti i kreću se između 15 i 30 dana. Oba ministarstva i 2 JLS³⁰ potencijalnim korisnicima daju rok od 30 dana za prikupljanje neophodne dokumentacije i prijavu na konkurs. Ostalih 6 JLS u konkursima definišu rok od 15 do 21 dan, u kojem potencijalni korisnici imaju pravo da se prijave na konkurs.

Nakon što se konkurs objavi i prođe rok za podnošenje prijave, objavljuju se preliminarne rang liste koje su takođe javne i dostupne (na internet stranicama i oglasnim tablama davaoca). Opština Modriča je u konkursu definisala rok od 30 dana od dana objavljivanja konkursa, u kojem će izvršiti bodovanje i rangiranje svih pristiglih prijave.

Između preliminarnih i konačnih rang listi je period u kome se razmatraju pristigle žalbe na preliminarne rang liste i vrši usklađivanje, tj. usaglašavanje spiskova između ministarstava i JLS. Rok za razmatranje žalbi na preliminarne rang liste, zavisno od davaoca stipendije, je od 8 do 15 dana. Broj žalbi na rang liste nije bio značajan i u većini slučajeva te žalbe pokazale su se kao neosnovane.

Značajan broj davaoca stipendije najčešće na preliminarnim i konačnim rang listama objavi samo ukupan broj bodova. Kriterije na osnovu kojih je izvršeno bodovanje, te broj bodova po osnovu svakog pojedinačnog kriterija nemoguće je utvrditi na osnovu konačnih rang listi, bez uvida u interne akte (pravilnici i odluke), koji su najčešće nedostupni javnosti i uvida u dokumentaciju svakog od studenata koji su konkurisali za stipendiju. Na rang listama MPiK i jednog dijela JLS, pored ukupnog broja osvojenih bodova, vidljivo je i koliko je bodova osvojeno po svakom pojedinačnom kriteriju.

3.2.2 Načini dodjele i ugovaranja stipendija

U postupku dodjele stipendija, po objavljivanju konačnih rang listi, donose se rješenja o stipendiranju i/ili ugovori o stipendiranju. Većina davaoca stipendije zaključuje ugovore o stipendiranju. MPiK donosi pojedinačna rješenja o dodjeli stipendije, osim korisnika stipendije iz dvije kategorije stipendiranih studenata, i to studenti koji studiraju u inostranstvu i studenti sa prebivalištem u izrazito nerazvijenim opštinama, sa kojima zaključuje ugovore. Takođe, u Gradu Banjaluka za akademsku 2016/2017. godinu Gradonačelnik je donio pojedinačna rješenja o dodjeli stipendije bez zaključivanja ugovora sa stipendistima.

Sadržina ugovora nije se značajno mijenjala u posmatranom periodu. Ugovori uglavnom sadraže:

- ukupan iznos stipendije i /ili pojedinačan iznos stipendije

³⁰ Gradovi Bijeljina i Banjaluka

- period za koji će student primati stipendiju i/ili broj mjeseci u kojima će primati stipendiju
- obavezu korisnika stipendije da nakon diplomiranja ponudi svoj radni angažman na području RS ili na teritoriji JLS

Sredstva za stipendiranje studenata su nepovratna, što znači da korisnici stipendije nisu obavezni vratiti stipendiju kada završe studije. U ugovorima se stipendisti najčešće obavezuju da po završetku studija dostave davaocu stipendije potvrdu o završetku studija, ili potvrdu o zaposlenju ili potvrdu da nema zaposlenje i da se nalazi na evidenciji Zavoda za zapošljavanje RS. Kao ekvivalent jednoj godini primanja stipendije najčešće je određen broj godina rada definisan ugovorom o stipendiranju, ili provedeno određeno vrijeme na evidenciji Zavoda za zapošljavanje RS.

Samo u pojedinim JLS stipendija se vraća u slučaju da se otkriju zloupotrebe,³¹ u slučaju da stipendista odbije ponuđeno zaposlenje ili ne ostane na radu onoliko vremena koliko je definisano ugovorom.³² MPIK samo za dvije kategorije studenata ugovorom definiše da ukoliko primalac stipendije svoj angažman ne ponudi nakon diplomiranja, obavezan je iznos stipendije vratiti pod određenim uslovima.

U praksi su prisutni različiti načini dodjele i ugovaranja stipendija. Stipendije se mogu dodijeliti po konkursu i dodatne stipendije po zahtjevu. Dodatne stipendije po zahtjevu korisnika najčešće se dodjeljuju studentima sa određenim statusom³³. Dodatne stipendije se dodjeljuju i studentima sa izrazito visokim prosječnim ocjenama, učenicima generacije u srednjoj školi, imaočima Vukove diplome i sl. Oba ministarstva dodjeljuju stipendije putem konkursa, a u 3 od 8 JLS dodjela stipendija se osim putem konkursa može vršiti i na druge načine. Dodjela stipendija na osnovu pojedinačnog zahtjeva ili zahtjeva određenog udruženja ili zahtjeva Srednjoškolskog centra, a što je predviđeno internim aktima i pravilnicima tih JLS vrši se posebnim odlukama grado/načelnika. U Tabeli u prilogu Izvještaja se vide definisani načini dodjele stipendija u zavisnosti od davaoca stipendije.³⁴

Dalje u tekstu na Slici 10 se vidi struktura stipendista prema načinu dodjele, a u zavisnosti od davaoca stipendije.

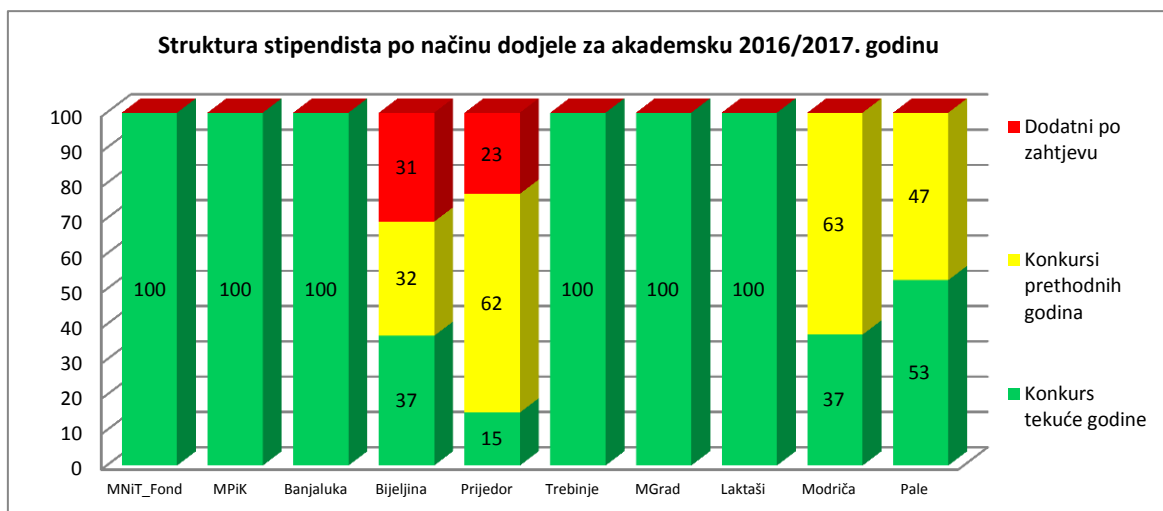
³¹ Opština Modriča - u slučaju da stipendista napusti školovanje, samovoljno promijeni fakultet bez saglasnosti davaoca stipendije, ako u toku školovanja dva puta izgubi godinu, ako se utvrdi da prima stipendiju od drugog srstipenditora, ako je prilikom prijave na konkurs dao netačne podatke

³² Gradovi Bijeljina i Trebinje

³³ Djeci poginulih boraca i ratnih vojnih invalida, studentima iz reda manjinskih naroda i sl.

³⁴ Prilog br. 7 – Definisani načini dodjele stipendija u zavisnosti od davaoca stipendije

Slika br. 10

Izvor: Popunjeni upitnici po zahtjevu GSRJS RS, Zapisnici komisija i rang liste, spiskovi za ispatu i druge evidencije i dokumentacija ministarstava i JLS

U praksi su prisutna dva dominantana načina ugovaranja stipendija. Prvi način, koji koriste oba ministarstva i veći dio JLS, je ugovaranje stipendija za jednu godinu. Naredne godine, stipendista se ponovo prijavljuje na konkurs i zajedno sa studentima, koji se prijavljuju po prvi put, boduje se i rangira. Ovakav vid ugovaranja obnavlja se svake godine i traje do kraja studija.

Premda konkurse objavljuju svake godine, jedan dio JLS ne ugovara stipendiju sa svim studentima, već samo sa onima koji se na konkurs prijavljuju prvi put. Ove JLS ugovaraju stipendije za cijeli studij, što praktično znači da se potencijalni korisnik samo jednom prijavljuje na konkurs. Kada dobije stipendiju, stipendista zaključuje ugovor sa davaocem stipendije do kraja školovanja/završetka prvog ciklusa studija. Ukoliko narednih godina redovno upisuje godinu studija, stipendista ima pravo da koristi stipendiju onoliko godina koliko mu traje studij.

Pojedine JLS za nastavak stipendiranja u narednoj akademskoj godini traže samo potvrdu korisnika o upisu naredne godine studija. Druge, pored ove potvrde zahtijevaju da student priloži i potvrdu o ukupnom broju ispita za odslušanu godinu i spisak položenih ispita sa prosjekom ocjena. Kod JLS koje po redovnosti upisa godine dodjeljuju stipendije, student nema pravo obnove godine. Samo u izuzetnim slučajevima, koji su definisani internim aktima davaoca stipendije³⁵, ima pravo da pauzira godinu, a da pri tom ne izgubi pravo na stipendiju.

Studenti mogu biti korisnici samo jedne stipendije iz javnih izvora finansiranja i da bi se izbjegle eventualne zloupotrebe, davaoci stipendije razmjenjuju rang liste radi uvida i usaglašavanja. Problem nastaje u JLS u kojima je prisutan drugi način ugovaranja stipendija, tj. dodjela stipendija za cijeli studij. Jedan broj tih JLS šalju ministarstvima spisak studenata koji su dobili stipendiju samo po konkursu te godine, a izostavljaju studente koji su dobili stipendiju i potpisali ugovore prethodnih godina i nastavljaju da dobijaju stipendiju po redovnosti upisa godine. Dešava se i da student istovremeno konkuriše kod više davaoca stipendije, ministarstava i JLS. U slučaju da dobije više od jedne stipendije, stipendista se odlučuje za jednu, a ostalim davaocima predaje pisanu izjavu kojom se odriče drugih stipendija. Jedan manji dio JLS ne dostavi spiskove

³⁵ Teška bolest, trudnoća i dr.

stipendista uopšte ili ih dostavi nakon objave konačnih rang listi od strane ministarstava, jer se u tim JLS procedura kasnije okonča.

3.2.3 Vrijeme trajanja dodjele stipendija

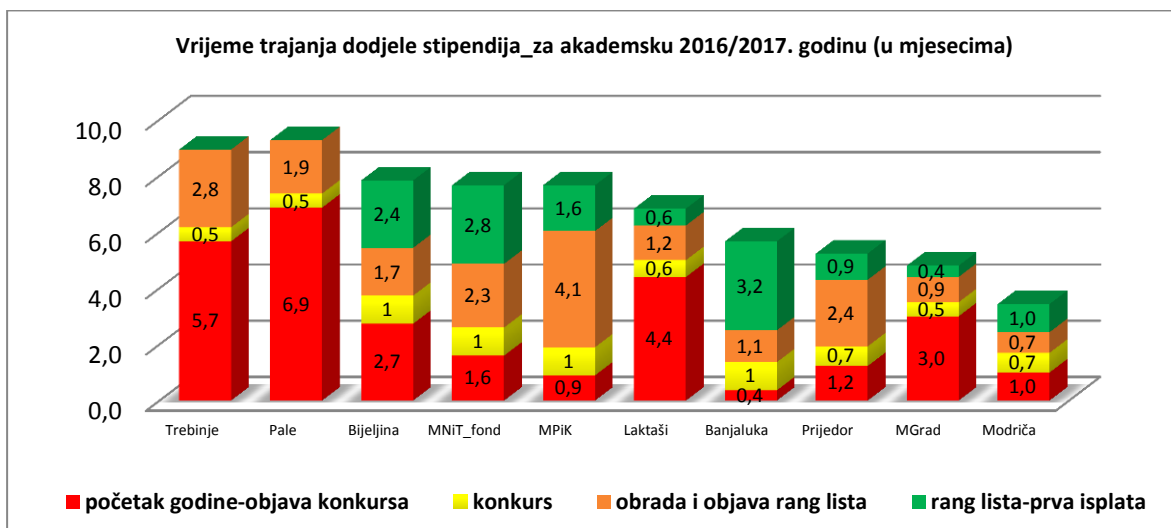
Stipendisti, iako pohađaju iste studijske programe, fakultete, približno istog prosjeka ocjena i socijalnog statusa, u zavisnosti od davaoca stipendije različito čekaju na isplatu prve stipendije.

To pokazuje analiza rađena na bazi oba ministarstva i 48 JLS koje su dodjeljivale stipendije za akademsku 2015/2016. godinu. Za akademsku 2015/2016. godinu, korisnici su čekali na isplatu prve stipendije od MNiT-Fond oko 5 mjeseci, a od MPIK oko 7 mjeseci. Gotovo 3/4 JLS je isplatilo prvu stipendiju 5 i više mjeseci nakon početka akademske godine (početak drugog semestra), a 1/5 JLS je isplatila prvu stipendiju 9 i više mjeseci nakon početka akademske godine, što se vidi na Slici u prilogu Izvještaja.³⁶

Ukupno vrijeme dodjele stipendija podijeljeno je u tri faze: prva faza traje od početka akademske godine do objave konkursa, i tu vrijeme varira od 1,5 mjesec do 6 mjeseci. Od 1 do 2 mjeseca traje period od objave konkursa do konačnih rang listi (druga faza), s tim što ova faza uključuje i period kada studenti vrše prijavu na konkurse a koji su otvoreni od 15 dana do 1 mjesec u zavisnosti od davaoca stipendije. Treća faza obuhvata period od konačnih rang listi do prvih isplata stipendije i trajala je do 9 mjeseci. Uzmemo li u obzir ukupno vrijeme (sve tri faze), ono je trajalo između 3 mjeseca i 12,5 mjeseci.

Vrijeme trajanja dodjele stipendija za akademsku 2016/2017. godinu se povećalo u odnosu na prethodnu akademsku 2015/2016. godinu kod većine davaoca stipendije. Za akademsku 2016/2017. godinu ispitivanja su vršena na uzorku od 8 JLS i 2 ministarstva. Ispitivanja pokazuju da se na stipendiju čekalo od 3,4 mjeseca do 10 i više mjeseci u zavisnosti od davaoca stipendije. S tim da kod 2 od 8 JLS konačne rang liste stipendista za akademsku 2016/2017. godinu su objavljene nakon odslušane godine, a prve isplate nisu bile do kraja juna 2017. godine, što se vidi na Slici 11 dalje u tekstu.³⁷

Slika br. 11

Izvor: Popunjeni upitnici po zahtjevu GSRJS RS i evidencije i dokumentacija ministarstava i JLS

³⁶ Prilog br. 8 – Vrijeme trajanja dodjele stipendija za akademsku 2015/2016. godinu

³⁷ Grad Trebinje i opština Pale

Za akademsku 2016/2017. godinu revizija je utvrdila da je najkraće vrijeme za prvu fazu 0,4 mjeseci a najduže vrijeme 6,9 mjeseci u zavisnosti od davaoca stipendije. Druga faza od raspisivanja konkursa do objave rang listi se kreće od 1,4 do 5,1 mjesec. Sama obrada zahtjeva u okviru druge faze, kada isključimo vrijeme prijave za stipendiju, od zatvaranja konkursa do objave konačnih rang listi je trajala od 0,7 do 4,1 mjesec. Treća faza, od objavljivanja rang listi do prve isplate, je trajala od 0,4 mjeseca do 3,2 mjeseca, isključujući 2 JLS kod kojih prve isplate nisu bile do kraja juna 2017. godine, kako je navedeno ranije u tekstu, a što se vidi na Slici 11.

U oba ministarstva prva isplata je bila istog dana, i to 7,7 mjeseci nakon početka akademske godine. Kao i kod JLS, u odnosu na prethodnu godinu vrijeme trajanja procedura se povećalo. Iako su počeli sa isplatama istog dana MPiK je do dana 30.06.2017. godine isplatilo 2 stipendije a MNiT-Fond 6 stipendija. Često se dešava da studenti i diplomiraju i da im ministarstvo ili JLS duguju islatu određenog broja stipendija.

Najčeći uzroci dugog vremena dodjele stipendija su:

- pripremanje i donošenje niza odluka koje prethode konkursima
- usvajanje budžeta
- vrijeme rangiranja zahtjeva i dopuna dokumentacije
- razmatranje žalbi
- proširenje rang listi i usklađivanje/usaglašavanje spiskova
- objavljivanje konačnih rang listi i donošenje rješenja o dodjeli stipendija
- potpisivanje ugovora
- nedovoljna likvidnost budžeta

3.3 Praćenje i izvještavanje ukupnog sistema stipendiranja

U ovom dijelu nalaza smo predstavili da li se i kako vrši praćenje i analize o stipendijama od strane davaoca stipendije, koje promjene su davaoci stipendije vršili u posmatranom periodu i kako se o istima izvještava.

3.3.1 Praćenje i analiza stipendiranja studenata

Jedinstvenog praćenja i analize postojećeg sistema stipendiranja na nivou RS nema, ali i davaoci stipendije pojedinačno ne prate u potpunosti pokazatelje o stipendiranju i ne vrše analize o istima. Davaoci stipendije uglavnom nisu definisali koje će pokazatelje pratiti vezano za stipendiranje studenata. Postoji veoma malo podataka i o efektima stipendiranja, što se obrazlaže nedostatkom ljudskih, materijalnih i tehničkih kapaciteta.

Premda su definisani generalni, odnosno strateški ciljevi, ministarstva i JLS nisu razradili operativne ciljeve i aktivnosti, kao ni pokazatelje za praćenje, te samim tim nije vršena ni ocjena ostvarenih rezultata i strateških ciljeva. Prilikom donošenja i kreiranja strateških akata, ali i godišnjih planova i politika u dijelu koji se bavi stipendiranjem studenata, nije vršeno usaglašavanje ciljeva stipendiranja, kategorija stipendiranih studenata i kriterija vrednovanja koji su definisani za svaku od kategorija, kako pojedinačno od strane davaoca stipendije tako i između davaoca stipendije.

Iako su uglavnom svi davaoci stipendija definisali modele stipendiranja, odnosno kategorije stipendiranih studenata kroz koje bi trebali da se realizuju strateški ciljevi, ne postoje analize koje se bave uticajima već postojećeg modela stipendiranja na realizaciju

strateških ciljeva stipendiranja. Samim tim nisu vršene ni promjene u cilju poboljšanja sistema stipendiranja studenata.

U posmatranom periodu pojedini davaoci stipendije vršili su određene proceduralne izmjene internih akata o dodjeli stipendija i pravila dodjele stipendija. MNI-T-Fond je vršilo određene promjene u načinu bodovanja kod kriterija vrednovanja naučnih i stručnih radova i uslova ugovaranja stipendiranja sa korisnicima stipendije.

JLS su vršile određene promjene u modelu stipendiranja, a te promjene su se odnosile na:

- procedure i uslove dodjele stipendija
- deficitarna zanimanja
- suficitarna zanimanja
- pojedinačne iznose stipendija
- broj mjeseci za koje se vrši dodjela stipendija
- kategorije studenata za stipendiranje
- kriterije za vrednovanje i dr.

MPiK nije vršilo preispitivanje postojećeg modela dodjele stipendija, iako su se strateška akta promijenila u posmatranom periodu. Desile su se određene promjene u proceduralnom smislu, zatim određene promjene vezane za kategorije stipendiranih studenata, kao i vrednovanje kriterija uspješnosti studenata.

Budući da stipendije dodjeljuje veći broj davaoca iz javnih sredstava, nije u potpunosti uspostavljena komunikacija i koordinacija među njima. MPiK koje, između ostalog, donosi Strategiju razvoja obrazovanja RS i upisne politike na nivou RS, u posmatranom periodu nije davalo smjernice i uputstva koja se odnose na stipendiranje studenata radi realizacije definisanih ciljeva.

Komunikacija MPiK, kao institucije sa primarnom nadležnošću za djelatnost visokog obrazovanja, sa ostalim davaocima stipendija iz javnog sektora je izostala i svodi se na usaglašavanje konačnih spiskova stipendista, s ciljem sprečavanja korisnika da primaju stipendiju iz dva ili više izvora finansiranja iz javnih sredstava.

MPiK ne vodi registar korisnika stipendija, iako je to predviđeno Zakonom o studentskom standardu. Shodno pomenutom Zakonu, informacije iz registra bi mogle, kako samom MPiK, tako po potrebi poslužiti i drugim davaocima i potencijalnim davaocima stipendija i drugim zainteresovanim stranama.

U posmatranom periodu davaoci stipendije iako su vršili određene promjene u proceduralnom smislu dodjele stipendija i izmjenu internih akata, nisu vršili analizu uticaja tih promjena na uspješnost stipendiranja studenata.

3.3.2 Izvještavanje o stanju i pokazateljima o stipendiranju u RS

Ukupni i generalni podaci o svim stipendijama u RS uglavnom nisu dostupni javnosti. Pojedinačni podaci o stipendijama su, u zavisnosti od davaoca stipendije i akademske godine, u najvećoj mjeri dostupni javnosti. Informacije o stipendijama u periodu od 5 akademskih godina od 2012/2013. do 2016/2017. godine sadržane su u većem broju dokumenata, izvještaja i informacija davaoca stipendije.

Informacije ili izvještaje o stipendiranju studenata uglavnom rade svi davaoci stipendija. Većina JLS u okviru odjeljenja za društvene djelatnosti/privredu izrađuje informacije/izvještaje o stipendiranju koje se ili kao dio izvještaja grado/načelnika ili kao

posebne informacije razmatraju na skupštinama grada/opštine. Ministarstva izrađuju izvještaje o radu u okviru kojih stipendiranje studenata zauzima samo jedan dio, i šalju ih na razmatranje Vladi RS. MNiT–Fond, pored izvještaja o radu, izrađuje godišnjak stipendista i organizuje forum stipendista za svaku akademsku godinu.

Informacije/izvještaji u pravilu sadrže generalne podatke o ukupnim sredstvima i stipendijama, učeničkim stipendijama, stipendijama za prvi ciklus studija, drugi i treći ciklus studija i drugim stipendijama. Pojedini izvještaji/informacije sadrže i podatke o stipendistima po fakultetima, studijskim programima, ili godinama studija. Uglavnom su to kvantitativni podaci (broj stipendista po studijskim programima i/ili fakultetima, visina stipendije – mjesečna i za koliko mjeseci ili ukupna stipendija na godišnjem nivou, ukupna dodjeljena sredstva i dr.). Iako većina davaoca stipendije vrši dodjelu stipendija po kategorijama stipendiranih studenata, rijetko izvještava o dodjeljenim stipendijama po kategorijama stipendiranih studenata. U JLS koje vrše ugovaranje stipendija do kraja studija, odnosno studenti koji redovno upisuju godinu i nastavljaju primati stipendiju do kraja studija nije rijedak slučaj da postaju tzv. "nevidljivi stipendisti" u izvještajima ili informacijama o stipendijama.

Iako izvještaji o radu ili pojedinačni izvještaji/informacije o stipendistima sadrže značajne kvantitativne podatke i informacije, nema izvještavanja o realizaciji ciljeva koji se odnose na stipendiranje studenata. Izvještaji nisu orijentisani na učinak i nema pokazatelja o učinku po pojedinačnim ciljevima. Pojedinačni izvještaji o stipendijama ili izvještaji o radu ministarstava i JLS budu razmatrani od strane Vlade RS na republičkom i od strane grada/načenika na lokalnom nivou, kao i od strane Narodne skupštine Republike Srpske i Skupština grada/opština, ipak je izvještavanje o realizaciji ciljeva, rezultatima i uspješnosti stipendiranja izostalo. A sama svrha izvještavanja bi trebalo da bude izvještavanje o pokazateljima realizacije ciljeva, zadataka i realizovanih aktivnosti.

4 ZAKLJUČCI

Stipendiranje studenata se vrši u cilju uspješnosti studiranja i omogućavanja studiranja onima koji žele da studiraju, bez obzira na socijalni, ekonomski i drugi status.

Svi pokazatelji o stipendijama pokazuju da su značajna sredstva koja se dodjeljuju za stipendije a da su pojedinačni iznosi stipendija veoma različiti, pri čemu se stipendira veliki broj kategorija stipendiranih studenata u zavisnosti od davaoca stipendije. U postupku dodjele stipendija veliki je broj različitih kriterija, ali dominiraju kriteriji uspješnosti/izvrsnosti nad socioekonomskim kriterijima. U praksi se dešava da čak i stipendije namijenjene studentima lošijeg socioekonomskog položaja prvenstveno zavise od uspjeha tokom studija.

Nakon predstavljanja nalaza u ovoj reviziji učinka može se izvesti osnovni zaključak za stipendiranje studenata u Republici Srpskoj.

Stipendiranje studenata u Republici Srpskoj nije u potpunosti transparentno u pogledu dostupnosti potrebnih informacija za ostvarivanje prava na stipendiju i ne obezbjeđuje najbolje moguće korištenje sredstava koja se izdvajaju za stipendije.

U okviru generalnog zaključka data su još četiri zaključka.

4.1. Ministarstva i jedinice lokalnih samouprava nisu u potpunosti razradili operativne ciljeve i aktivnosti, svrhu stipendiranja studenata i politike stipendiranja.

Analizom strateških, razvojnih, godišnjih i drugih akata ministarstava i JLS revizija je utvrdila da se izdvajaju strateški, generalni ciljevi u vezi stipendiranja studenata. Ciljevi nisu postavljeni tako da su mjerljivi, ostvarivi i realni. Nisu jasno definisani nosioci realizacije i ne planira se dinamika ostvarivanja pojedinačnih ciljeva. Davaoci stipendija dalje nisu u potpunosti razradili specifične ciljeve i aktivnosti i na koji način će se vršiti njihova realizacija i obezbjeđenje.

Iako su utvrđeni modeli stipendiranja, odnosno kategorije stipendiranih studenata kroz koje bi trebalo da se realizuju ciljevi, nisu jasno utvrđene aktivnosti i kako i na koji način će se pratiti realizacija ciljeva, te postići očekivani rezultati. Relativno je veliki broj različitih kategorija stipendiranih studenata, najzastupljenije su tri kategorije stipendiranih studenata. U zavisnosti od davaoca stipendije se izdvajaju tri kategorije stipendiranih studenata koje nisu ujednačene u dovoljnoj mjeri i različito se tretiraju kao i uslovi koje trebaju studenti ispuniti da bi konkurisali za određenu kategoriju.

Davaoci stipendije nemaju donesene politike stipendiranja, a postojeća interna akta o dodjeli stipendija ne uvažavaju upisne i politike zapošljavanja u dovoljnoj mjeri, kao i druga strateška i razvojna akta. Akta su često međusobno neusaglašena u zavisnosti od davaoca stipendije, a što je od značaja za postizanje željenih rezultata i realizaciju ciljeva.

4.2. Postojeći kriteriji vrednovanja nisu adekvatni za svaku od definisanih kategorija stipendiranih studenata i ne osiguravaju u potpunosti njihovu svrhu.

Davaoci stipendije su za svaku od kategorija stipendiranih studenata utvrdili kriterije vrednovanja. Kriteriji vrednovanja, bez obzira na kategoriju stipendirani studenata, u MPiK i JLS se u najvećoj mjeri ponavljaju. Najčešći kriteriji vrednovanja su uspjeh studenta, godina studija, položeni ispiti iz prethodne godine +/-, primanja po članu domaćinstva i poseban status. Revizija je utvrdila da bez obzira na kategoriju u ukupnoj strukturi bodova najzastupljeniji su kriteriji uspješnosti, a bodovi dobijeni po osnovu vrednovanja kriterija socijalnog statusa su znatno manje zastupljeni.

Analizom je utvrđeno postojanje jake korelacije bodova koji se dobiju po osnovu kriterija uspješnosti i mjesta na rang listi, i kod MPIK i kod JLS koje vrše bodovanje i rangiranje stipendista za kategoriju stipendirani uspješni studenti. Dok kod kategorije stipendirani studenti sa socijalnim statusom ne postoji jasna korelacija bodova koji se dobiju po osnovu vrednovanja kriterija socijalnog statusa studenta i mjesta na rang listi. Student sa lošijim socijalnim statusom i sa nižim prosjekom ocjena bude lošije rangiran od studenta sa višim prosjekom i boljim socijalnim statusom. Naime, isti kriteriji vrednovanja ne mogu imati jednak tretman i podršku za svaku od kategorija stipendiranih studenata.

Na nivou RS nisu definisana deficitarna zanimanja, iako se govori o jedinstvenom tržištu rada. Deficitarna zanimanja se utvrđuju za potrebe stipendiranja studenata i za svaku akademsku godinu od strane davaoca stipendije. Stipendirana deficitarna zanimanja promjenljiva su po godinama i u zavisnosti od davaoca stipendije.

4.3. Konkursne procedure, usaglašavanje i objava rang listi stipendista dugo traju i isplata stipendija nije pravovremena što nije u funkciji efikasne dodjele stipendija.

Procedure za dodjelu stipendija su komplikovane i na republičkom i na lokalnom nivou. Značajan broj odluka prethodi raspisivanju konkursa, kao i čekanje na usvajanje budžeta za narednu fiskalnu godinu. Dugo vrijeme čekanja je od početka akademske godine do raspisivanja konkursa za dodjelu stipendija. Konkursi su najduže otvoreni do 1 mjesec, nakon čega slijedi bodovanje i rangiranje studenata. Konkursi ne sadrže sve informacije koje bi trebali da imaju u cilju jasnosti i transparentnosti dodjele stipendija.

Vrijeme dodjele stipendija smo analizirali za dvije akademske godine i utvrdili da se vrijeme pogoršalo za akademsku 2016/2017. godinu u odnosu na prethodnu. Ukupno vrijeme od početka akademske godine do prve isplate stipendije za potrebe ove revizije smo podijeli u tri faze. Prva faza od početka akademske godine do raspisivanja konkursa je i relativno najduža. Posmatrajući na užem uzorku od 10 davaoca stipendije za akademsku 2016/2017. godinu revizija je utvrdila da je najkraće vrijeme za prvu fazu 0,4 mjeseca a najduže vrijeme oko 7 mjeseci. Slijedi druga faza od raspisivanja konkursa do objave rang listi koja se kreće od 1,4 do oko 5 mjeseci zavisno od davaoca stipendije, a sama obrada od zatvaranja konkursa do objave konačnih rang listi je trajala od 0,7 do oko 4 mjeseca. Treća faza od objavljivanja rang listi do prve isplate relativno najkraće traje, i to od 0,4 mjeseca do oko 3 mjeseca.

Ukupno vrijeme od početka akademske godine do prve isplate u zavisnosti od davaoca stipendije traje od 3,4 mjeseca do 10 i više mjeseci. Kod dva davaoca stipendije do kraja juna 2017. godine nije bilo prve isplate stipendije (rang liste objavljene krajem juna/početkom jula 2017. godine). Ovo pokazuje da studenti koji su ostvarili pravo na stipendiju ne dobiju ni jednu stipendiju a odslužaju upisanu godinu i već stižu uslove za upis na slijedeću godinu. Takođe se dešava da studenti i diplomiraju a da im davaoci stipendije duguju određeni broj stipendija, koje budu isplaćene po rješenju ili ugovoru ali sa značajnim kašnjenjem.

4.4. Praćenje, analize i izvještavanje o stipendiranju studenata nije vršeno u potrebnoj mjeri, ni na pravi način, niti je u dovoljnoj mjeri uspostavljena komunikacija između svih davaoca stipendije.

Da bi se pratili određeni pokazatelji o stipendiranju studenata najprije je potrebno definisati koji pokazatelji i u kojim vremenskim intervalima će se pratiti. Kako nisu utvrđeni pokazatelji za praćenje, tako nije ni bilo sistemskog praćenja pokazatelja o stipendiranju studenata u posmatranom periodu. Analize stipendiranja studenata na nivou RS nisu rađene, ali i davaoci stipendije pojedinačno nisu vršili analize o stipendistima.

Davaoci stipendije nisu preispitali postojeći sistem stipendiranja, iako su se u posmatranom periodu mijenjala strateška akta na republičkom ali i lokalnom nivou. Interna akta na nivou davaoca stipendije, odnosno pravila dodjele stipendija su se mijenjala u posmatranom periodu, ali više u proceduralnom smislu. Davaoci stipendije su mijenjali kategorije stipendiranih studenata, uslove koje studenti trebaju ispuniti da bi dobili stipendiju, kao i kriterije vrednovanja. Iako su se dešavale određene promjene, nije vršena ocjena njihovog uticaja na ostvarenje svrhe i realizaciju ciljeva.

Realizacija strateških ciljeva stipendiranja u RS je moguća samo uz dobru komunikaciju i koordinaciju davaoca stipendije na svim nivoima. Komunikacija i koordinacija između davaoca stipendije na nivou RS nije na zadovoljavajućem nivou. Svi davaoci stipendije donose interne akte o dodjeli stipendija bez razmjene praksi i iskustava a koje su neophodne radi promjena postojećih modela stipendiranja a u cilju realizacije strateških ciljeva.

U posmatranom periodu su rađeni određeni izvještaji o stipendiranju studenata. Izvještaji u pravilu sadrže generalne podatke za jednu akademsku godinu o ukupnim sredstvima i stipendijama, učeničkim stipendijama, stipendijama za prvi ciklus studija, drugi i treći ciklus studija i druge stipendije. Eventualno sadrže podatke o stipendistima po fakultetima, studijskim programima, ili godinama studija. Dio tih izvještaja su davaoci stipendije objavljivali na svojim internet stranicama, a najveći dio njih je bio upućivan na razmatranje i usvajanje nadležnim organima (skupštinama grada/opština ili Vladi RS).

5 PREPORUKE

U skladu sa prezentovanim nalazima i zaključcima revizije kreirane su preporuke davaocima stipendije u cilju unaprjeđenja transparentnosti i efikasnijeg korištenja sredstava za stipendiranje studenata. Preporuke su generalne i odnose se na sve davaoce stipendije i potencijalne davaoce stipendije koji vrše dodjelu stipendija iz sredstava budžeta RS i budžeta JLS.

U nadležnosti MPiK je, između ostalog, da donosi nastavne planove i programe za visoko obrazovanje i vrši strateško planiranje svih nivoa obrazovanja. Zatim kreira upisnu politiku u skladu sa potrebama tržišta rada, studentski standard i studentsko organizovanje, stipendira studente u zemlji i u inostranstvu, koordiniše međunarodnu razmjenu studenata i akademskog osoblja, te obavlja i druge poslove u skladu sa zakonom.

Iz navedenih razloga MPiK treba i da preuzme koordinirajuću ulogu i obezbjedi neophodnu komunikaciju sa drugim davaocima stipendije kako bi se preporuke revizije realizovale i dale očekivane rezultate.

5.1. Politike stipendiranja treba da budu jasne i transparentne, usaglašene sa strateškim i drugim razvojnim aktima, upisnim politikama i politikama zapošljavanja na nivou Republike Srpske.

MPiK zajedno sa ostalim davaocima stipendije treba da usaglasi strateške ciljeve koji su u vezi sa stipendiranjem studenata u RS. Na osnovu kojih dalje treba razraditi operativne ciljeve i aktivnosti, kao i jasnu i transparentnu svrhu stipendiranja. Davaoci stipendije prilikom kreiranja svojih politika stipendiranja treba da uvažavaju upisne politike i politike zapošljavanja na nivou RS. Deficitarna i suficitarna zanimanja na nivou RS treba da budu definisana i ujednačena u upisnim politikama i politikama stipendiranja.

Modeli stipendiranja, odnosno kategorije stipendiranih studenata kao i uslovi za dodjelu stipendija, treba da budu specifični i ujednačeni u zavisnosti od definisanog cilja i svrhe stipendiranja i treba da imaju direktan uticaj na realizaciju i ostvarenje ciljeva i svrhe stipendiranja studenata.

5.2. Analizirati i preispitati postojeće kriterije vrednovanja za dodjelu stipendija, na način da primjena istih bude u funkciji ostvarivanja utvrđene svrhe stipendiranja studenata.

Preporuka je da bodovi za svaki od kriterija vrednovanja budu utvrđeni tako da prilikom rangiranja stipendista stipendiju dobije student koji pripada kategoriji stipendiranih studenata za koju se prijavio. Što bi značilo da kod kategorije stipendirani uspješni studenti kriterij vrednovanja koji donosi najviše bodova treba da bude kriterij uspjeha studenta i drugi ostvareni rezultati tokom studija. Za kategoriju stipendirani studenti sa socijalnim statusom najzastupljeniji kriterij vrednovanja koji donosi najviše bodova treba da budu kriteriji socijalnog statusa kao što su primanja po članu domaćinstva i poseban status.

Ovakav način bodovanja i rangiranja stipendista bi trebalo da utiče na ostvarenje svrhe kategorija stipendiranih studenata.

5.3. Konkursne procedure i rezultati konkursa treba da budu u potpunosti transparentni, da vremenski traju kraće i da se postigne pravovremenost i redovnost isplata stipendija.

Stipendije za sve studente treba da se dodjeljuju isključivo na osnovu javnog konkursa. Konkursi za dodjelu stipendija treba da sadrže informacije o kategorijama stipendiranih studenata, deficitarnim i suficitarnim zanimanjima, opštim i posebnim uslovima, kriterijima vrednovanja, broju stipendista, pojedinačnim iznosima stipendije i dr. informacije u cilju transparentnosti za korisnike stipendije, davaoce stipendije i druge zainteresovane strane.

Konkursi za dodjelu stipendija treba da budu raspisani odmah nakon početka akademske godine. Preporuka je da se konkursne procedure završe do kraja decembra u toj godini u kojoj je počela akademska godina za koju se vrši dodjela stipendija, kako bi se sa isplatom stipendija krenulo početkom naredne fiskalne godine i nakon usvajanja budžeta RS i budžeta JLS.

Davaoci stipendije treba da identifikuju osnovne uzroke i prepreke koji utiču na dugo vrijeme trajanja konkursne procedure i vrijeme čekanja na prvu isplatu stipendije, te da iste minimiziraju i na taj način osiguraju pravovremenost i redovnost isplata stipendija.

5.4. Osigurati maksimalnu transparentnost informacija o stipendiranju studenata i unaprijediti koordinaciju i komunikaciju između davaoca stipendije.

Davaoci stipendije treba da definišu koje pokazatelje o stipendiranju studenata i u kojim vremenskim intervalima će pratiti i razmjenjivati i da iste prate. Praćenje pokazatelja bi poslužilo za analize u cilju procjene uticaja stipendiranja na realizaciju ciljeva stipendiranja i ocjenu ostvarenja očekivanih rezultata i što bolje iskorištenosti resursa.

Informacije o stipendiranju studenata treba da budu transparentne za sve korisnike stipendija, davaoce stipendija i druge zainteresovane strane.

Kako se spiskovi stipendista već dostavljaju MPiK radi usaglašavanja i pregleda da stipendiju ne dobija stipendista od različitih davaoca iz javnih sredstava, preporuka je da se spiskovi, odnosno ti podaci iskoriste i za praćenje i određene analize. MPiK treba da uspostavi evidencije/registar svih stipendista na nivou RS. Ovakve evidencije bi, kako za interne potrebe, služile i u cilju davanja informacija i drugim davaocima stipendije, ali i radi boljeg praćenja i analiza o stipendiranju na nivou RS.

Vođa revizijskog tima

Daliborka Milijević, s.r.

6 PRILOZI

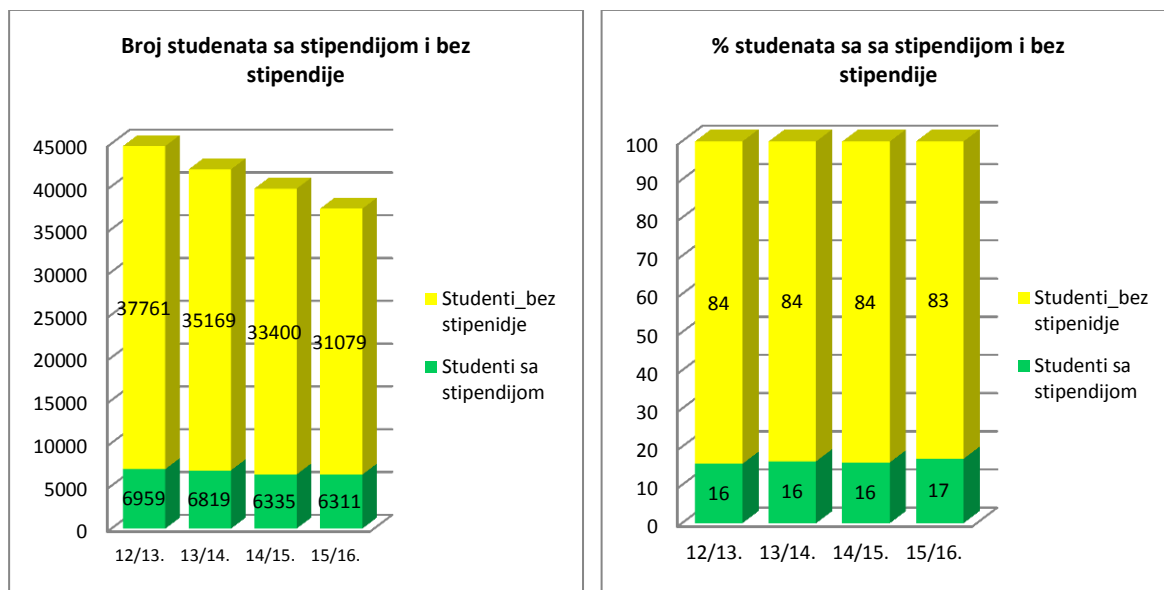
Prilog br. 1 – Lista referenci – popis akata

1. Zakon o studentskom standardu ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 34/08)
2. Zakon o naučno-istraživačkoj djelatnosti i tehnološkom razvoju ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 48/12 i 10/14)
3. Zakon o Vladi Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 118/08)
4. Zakon o republičkoj upravi ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 118/08, 11/09, 74/10, 86/10, 24/12, 121/12, 15/16 i 57/16)
5. Zakon o lokalnoj samoupravi – van snage ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 101/04, 42/05, 118/05)
6. Zakon o lokalnoj samoupravi ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 97/16)
7. Zakon o budžetskom sistemu Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 121/12, 52/14, 103/15 i 15/16)
8. Zakon o visokom obrazovanju ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 73/10, 104/11, 84/12, 108/13, 44/15 i 90/16)
9. Strategija razvoja obrazovanja Republike Srpske 2010-2014
10. Strategija razvoja obrazovanja Republike Srpske 2016-2021
11. Akcioni plan Strategije obrazovanja Republike Srpske za period 2016-2021
12. Omladinska politika Republike Srpske 2016-2020
13. Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srpske 2012-2016
14. Prilog strategiji naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srpske 2012-2016
15. Akcioni plan realizacije strategije naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srpske 2012–2016
16. Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srpske 2017-2021
17. Akcioni plan Strategije naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srpske 2017-2021
18. Ekonomske politike Republike Srpske za 2012., 2013., 2014., 2015. i 2016. Godinu
19. Razvojni program Republike Srpske 2007-2012
20. Program ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2017-2019
21. Strategije razvoja jedinica lokalnih samouprava
22. Omladinske politike jedinica lokalnih samouprava
23. Budžeti Ministarstva prosvjete i kulture, Ministarstva nauke i tehnologije – Fond "Dr Milan Jelić" i jedinica lokalnih samouprava
24. Pravilnik o dodjeli studentskih stipendija ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 101/10, 99/12, 90/13 i 75/15)
25. Odluka o broju redovnih i vanrednih studenata koji se upisuju u prvu godinu prvog ciklusa studija i u prvu godinu drugog ciklusa studija u akademskoj 2015/2016. godini na javnim visokoškolskim ustanovama

26. Odluka o broju redovnih i vanrednih studenata koji se upisuju u prvu godinu prvog ciklusa studija i u prvu godinu drugog ciklusa studija u akademskoj 2016/2017. godini na javnim visokoškolskim ustanovama
27. Odluka o obrazovanju Fonda "Dr Milan Jelić" ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 33/11)
28. Pravilnik o dodjeli stipendija studentima prvog ciklusa studija na univerzitetima u Republici Srpskoj, Bosni i Hercegovini i univerzitetima u inostranstvu ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 66/11)
29. Pravilnik o dodjeli stipendija studentima prvog ciklusa studija na univerzitetima u Republici Srpskoj, Bosni i Hercegovini i univerzitetima u inostranstvu ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 102/14)
30. Pravilnik o dodjeli stipendija studentima prvog ciklusa studija na univerzitetima u Republici Srpskoj, Bosni i Hercegovini i univerzitetima u inostranstvu ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 89/16)
31. Odluka o dodjeli stipendija Grada Banja Luka učenicima srednjih škola i studentima prvog ciklusa na visokoškolskim ustanovama iz 2010. godine sa izmjenama
32. Odluka o dodjeli stipendija Grada Banja Luka učenicima srednjih škola i studentima prvog ciklusa na visokoškolskim ustanovama iz 2016. godine
33. Odluka o stipendiranju i nagrađivanju učenika i studenata iz 2006. godine – Grad Bijeljina
34. Pravilnik o kriterijumima i postupku za stipendiranje studenata i učenika, finansiranje naučno-istraživačkog rada i nagrađivanje učenika i nastavnika iz 2006. godine sa izmjenama – Grad Bijeljina
35. Pravilnik o stipendiranju studenata i učenika u Gradu Prijedoru iz 2012. godine
36. Odluka o stipendiranju studenata grada Trebinja iz 2004. godine
37. Pravilnik o uslovima i postupku ostvarivanja prava na stipendiju grada Trebinja iz 2006. godine
38. Odluka o stipendiranju studenata grada Trebinja iz 2016. godine
39. Pravilnik o uslovima i postupku ostvarivanja prava na stipendiju grada Trebinja iz 2017. godine
40. Odluka o stipendiranju učenika srednjih škola i studenata opštine Pale iz 2009. godine
41. Odluka o utvrđivanju kriterija za bodovanje studentskih stipendija opštine Pale iz 2016. godine
42. Pravilnik o dodjeli stipendija opštine Pale iz 2017. godine
43. Odluka o studenstkim stipendijama i dodjeli studentskih stipendija opštine Modriča iz 2009. godine
44. Odluka o stipendiranju studenata prvog ciklusa na visokoškolskim ustanovama opštine Mrkonjić Grad iz 2015. godine
45. Odluka o dodjeli stipendija studentima prvog ciklusa studija opštine Laktaši iz 2012. godine sa izmjenama
46. Odluka o dodjeli stipendija studentima prvog ciklusa studija opštine Laktaši iz 2017. godine

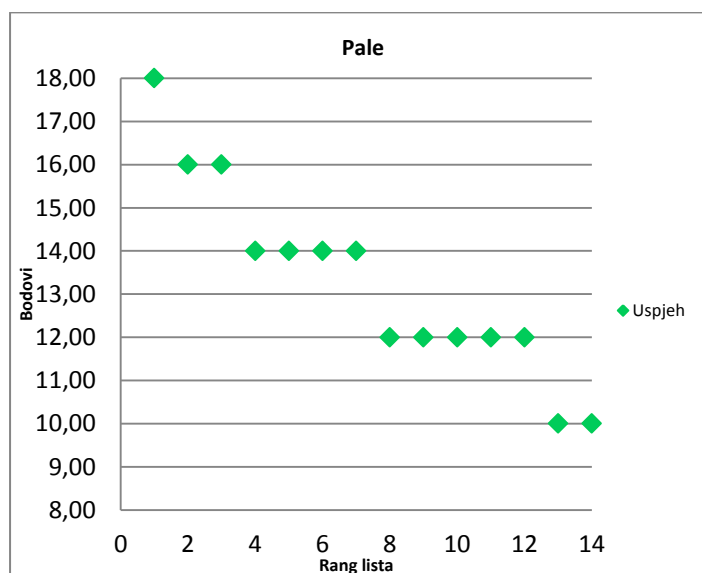
- 47. Druga akta u formi odluka, pravilnika, uputstava i drugih akata koji uređuju oblast stipendiranja studenata u ministarstvima i jedinicama lokalnih samouprava
- 48. Konkursi, preliminarne i konačne rang liste, žalbe, evidencije i dr.

Prilog br. 2 – Studenti prvog ciklusa studija sa stipendijom i bez stipendije

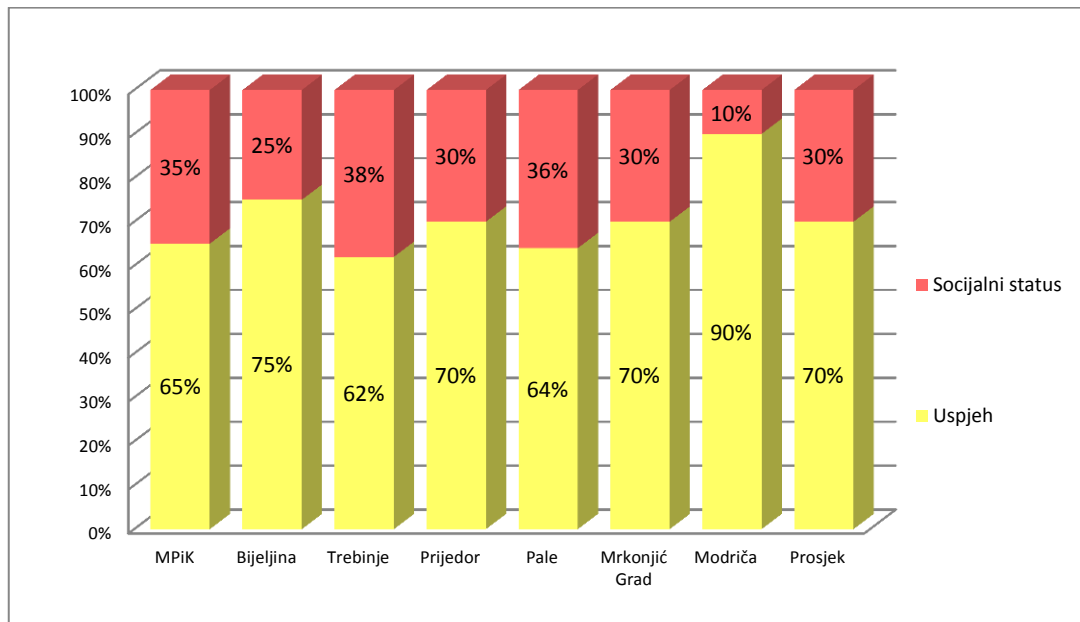
Izvor podataka: Bilteni za visoko obrazovanje-Republički zavod za statistiku Republike Srpske i Popunjeni upitnici po zahtjevu GSRJS RS i evidencije i dokumentacija ministarstava i JLS

Prilog br. 3 – Studija slučaja_Pale - Uticaj kriterija vrednovanja (uspješnost) – kategorija stipendirani uspješni studenti

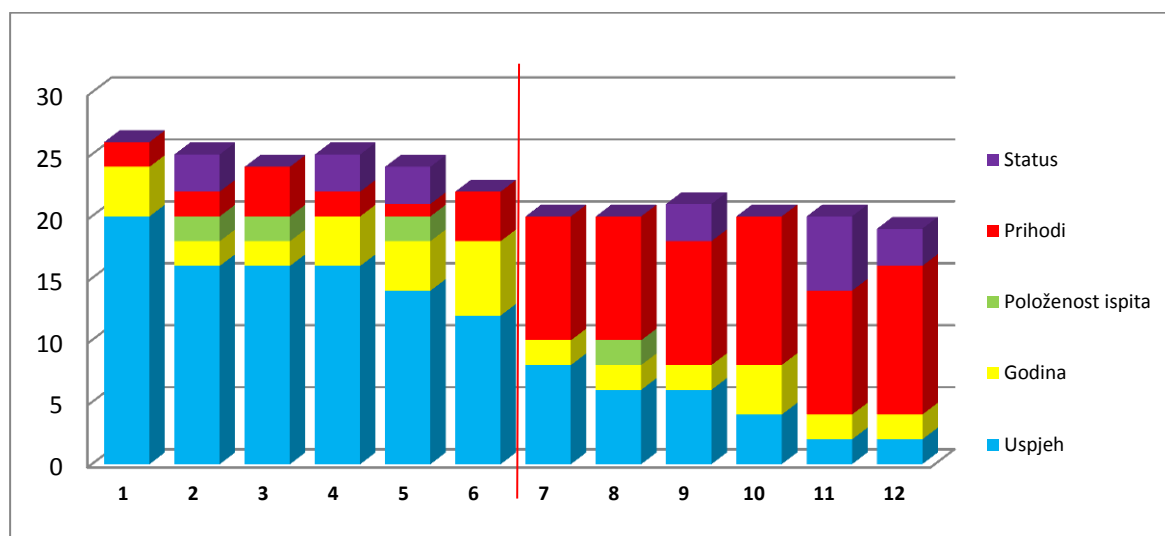
Izvor podataka: Interna akta i Rang liste stipendista za kategoriju stipendirani uspješni studenti i evidencije opštine Pale

Prilog br. 4 – Struktura bodova po osnovu kriterija vrednovanja za kategoriju stipendiranih studenata sa socijalnim statusom u zavisnosti od davaoca stipendije

Izvor podataka: Interna akta (Odluke o dodjeli stipendija i Pravilnici o dodjeli studentskih stipendija i dr.) i Popunjeni upitnici po zahtjevu GSRJS RS i evidencije MPIK i JLS

Prilog br. 5 – Studija slučaja_MPiK - Uticaj kriterija vrednovanja kod kategorije stipendirani studenti sa socijalnim statusom

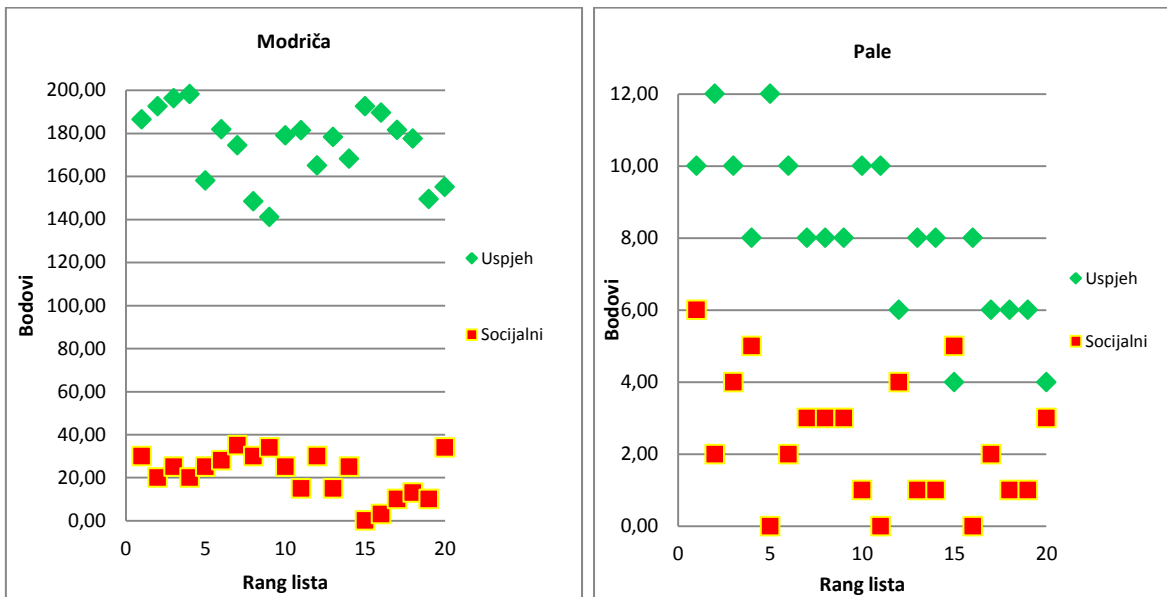

Izvor podataka: Interna akta i Rang liste stipendista u MPiK

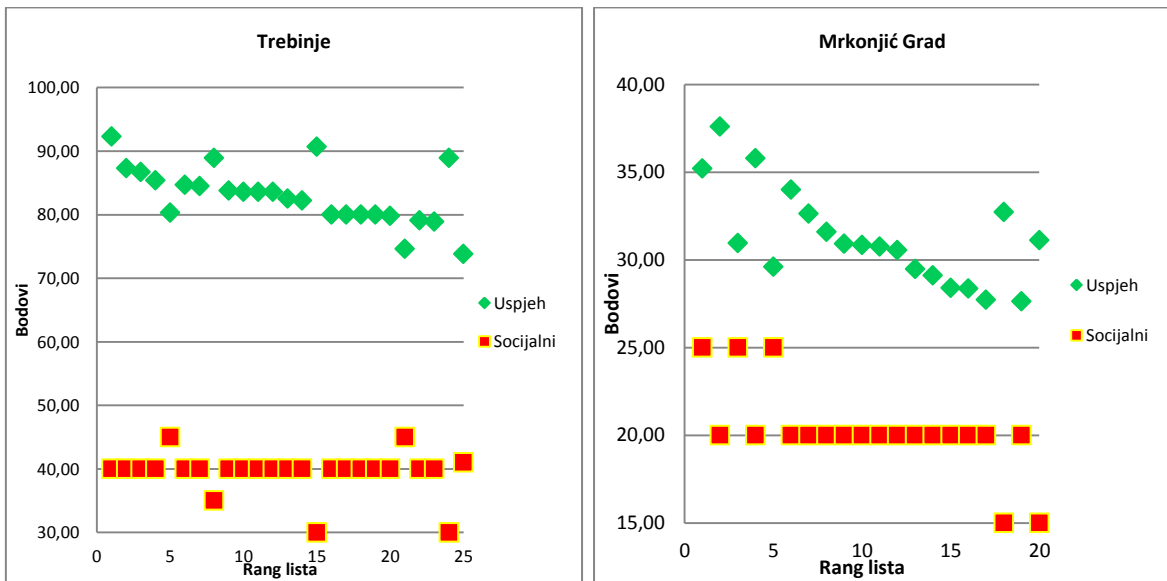
Ova studija pokazuje da:

- polovina od onih koji nisu dobili stipendiju su djeca bez jednog ili oba roditelja, sa prosjekom iznad 7,50 i sa primanjima ispod 100 KM po članu:
 - ✓ stipendiju ne dobije student druge godine studija, sa prosjekom ocjena 7,70 i bez roditelja i primanjima po članu domaćinstva ispod 100 KM
 - ✓ stipendiju ne dobije student sa prosjekom 8,00 i na drugoj godini studija i primanjima ispod 100 KM po članu domaćinstva
- stipendiju dobije student četvrte godine studija, sa prosjekom 8,90 i sa oba roditelja i primanjima po članu domaćinstva iznad 200 KM

Prilog br. 6 – Studija u JLS - Uticaj kriterija vrednovanja kod kategorije stipendirani studenti sa socijalnim statusom

Izvor podataka: Interna akta i Rang liste stipendista u JLS

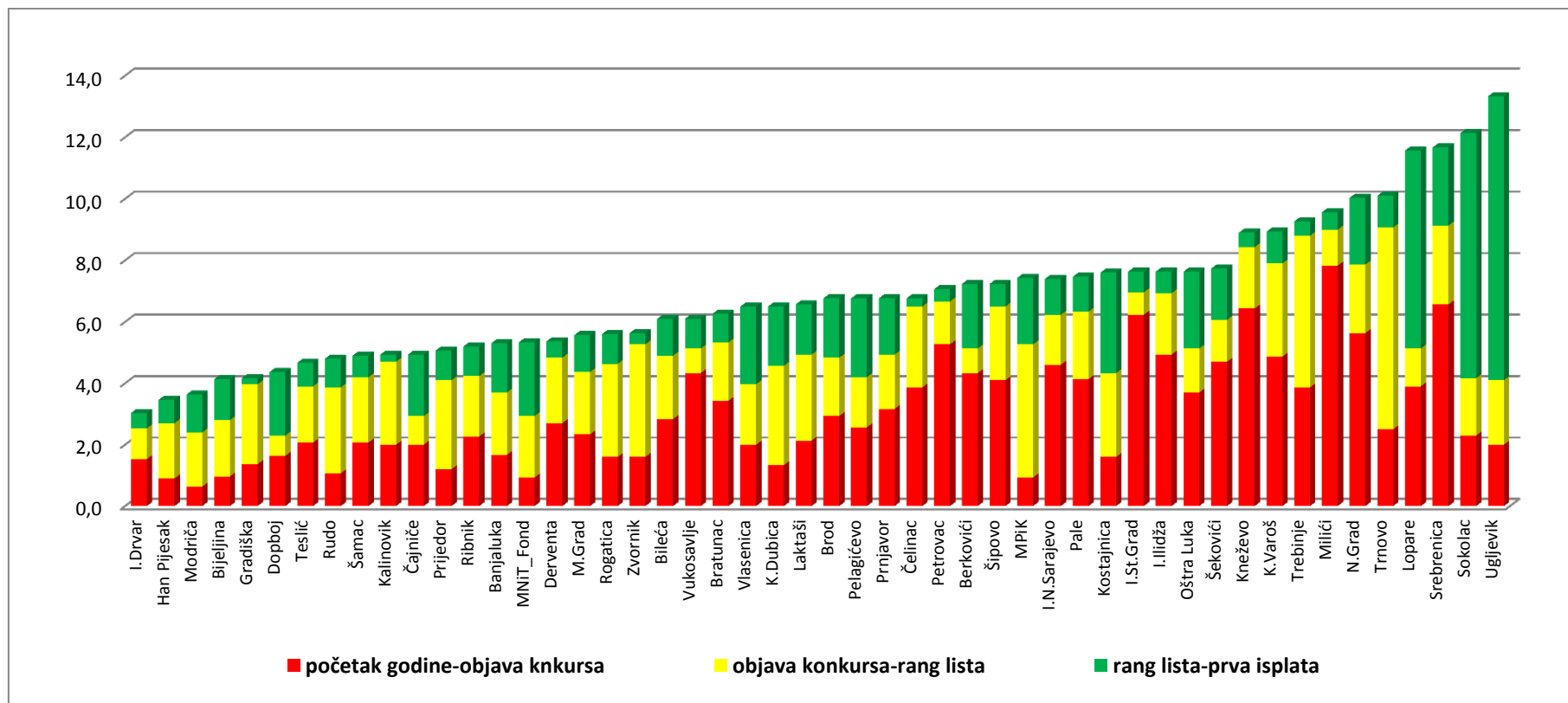
Izvor podataka: Interna akta i Rang liste stipendista u JLS

Prilog br. 7 - Tabela – Definisani načini dodjele stipendija u zavisnosti od davaoca stipendije

	Konkurs svake akademske godine		Dodatna dodjela po Odluci na zahtjev
	Dodjela za jednu akademsku godinu	Dodjela za sve godine do kraja studija	
MPiK	x	-	-
MNiT-Fond	x	-	-
Banjaluka	x	-	-
Bijeljina	-	x	x
Prijedor	-	x	x
Trebinje	x	-	-
Pale	-	x	-
Modriča	-	x	x
Mrkonjić Grad	x	-	-
Laktaši	x	-	-

Izvor: Interna akta/odluke ministarstava i JLS

Prilog br. 8 – Vrijeme trajanja dodjele stipendija za akademsku 2015/2016. godinu kod 2 ministarstva i 48 JLS (u mjesecima)

Izvor: Popunjeni upitnici po zahtjevu GSRJS RS i evidencije i dokumentacija u 2 ministarstva i 48 JLS